

balandis/april 1976 4



# laiškai lietuviams

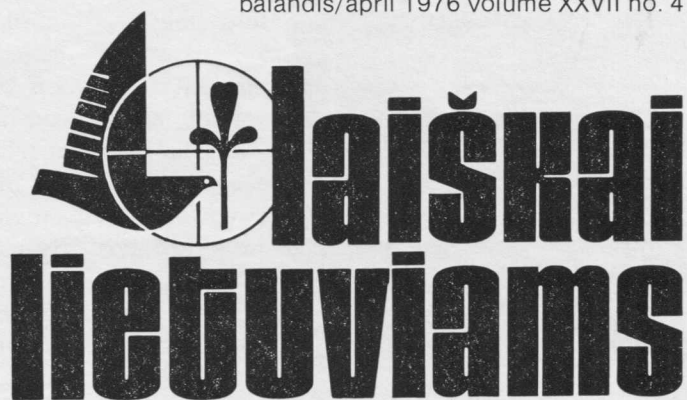
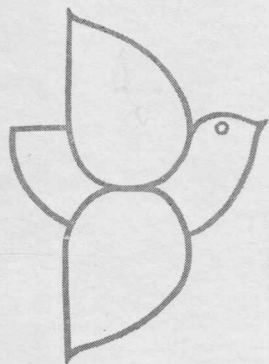


LAIMINGI ŽMONĖS	109	Lietuvis
TRYS DIDIEJI POPIEŽIAI	112	Br. Krištanavičius, S.J.
MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (III)	118	Feliksas Jucevičius
NUOSTABŪS ĮVYKIAI	122	R. Dagilis
NE VISUR NORIME LYGIŲ TEISIŲ SU VYRAIS	124	L. A.
KOKI NORĖČIAU TURĖTI VYRĄ	128	G. Kriaučiūnienė
KOKIUS NORĖČIAU TURĖTI TĖVUS	132	R. Miliauskaitė
III PASAULIO LIETUVIŲ KONGRESĄ UŽBAIGUS	132	R. Lukoševičiūtė
TĖVYNĖJE	135	D. ir G. Vakariai
KALBA	138	J. Vaišnys, S.J.
FILMAI	140	J. Prunskis
TRUMPAI IŠ VISUR	142	J. Pr.

Sis numeris yra iliustruotas nuotraukomis iš "Laiškų Lietuviams" premijų įteikimo iškilmių ir koncerto. Nuotraukos — Danutės Vakarės. 110 psl. nuotrauka — Jono Kuprio.

---

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.



# Laiškai lietuviams

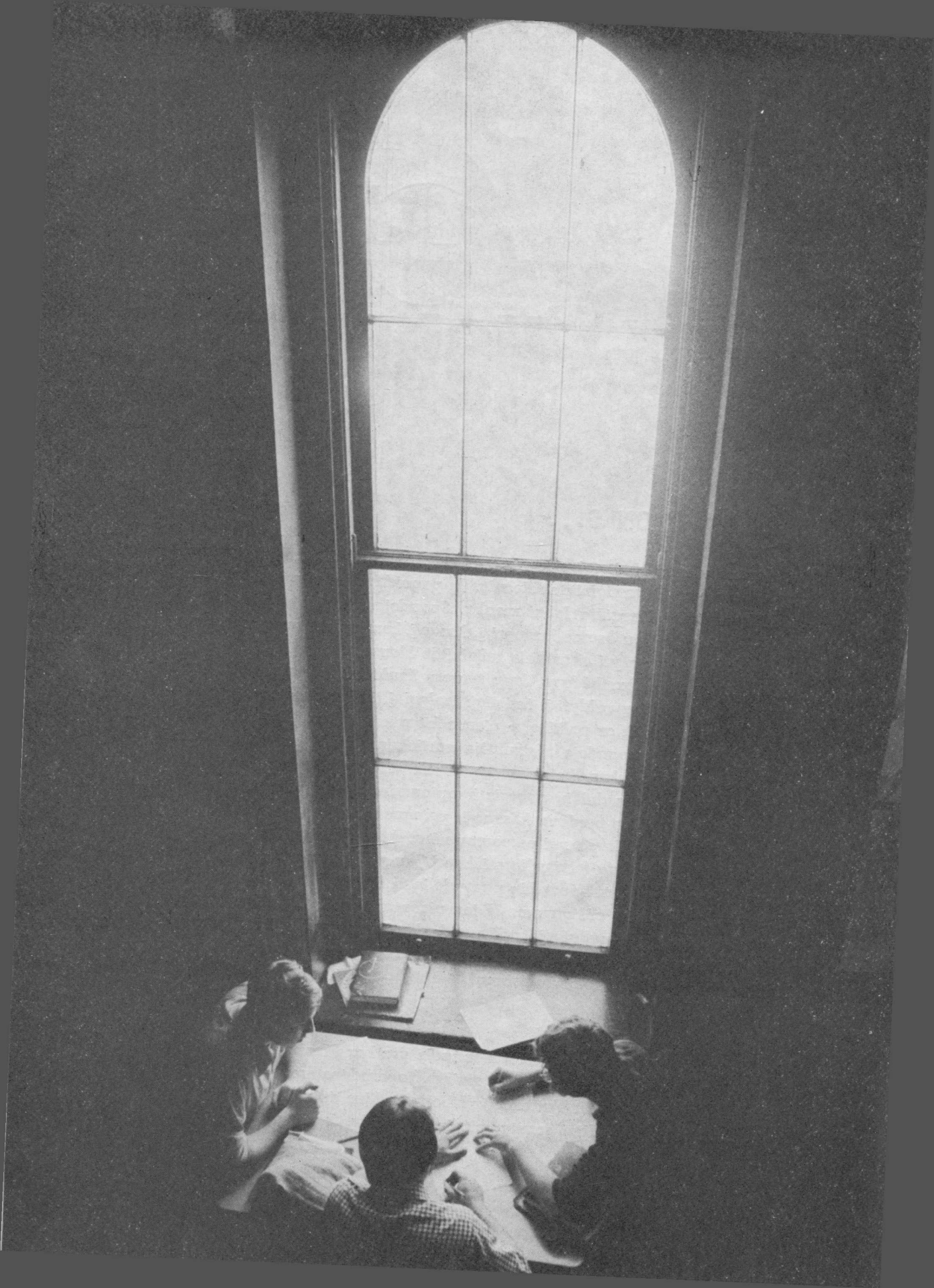
## LAIMINGI ŽMONĖS...

*Jau ne vienas skaitytojas mums yra rašęs, kad "Laiškuose Lietuviams" pageidautų daugiau religinių straipsnių. Jų pageidavimai yra visiškai teisingi. Mūsų religinė literatūra labai menka. Spaudoje užtikti straipsnį religine tema — retenybė. Jau esame kreipęsi į daugelį kompetentingų asmenų, prašydami ką nors parašyti aktualiais religiniais klausimais, bet visi tie prašymai dažniausiai nuskambėdavo, kaip tyruose šaukiančiojo balsas. Kai kurie sugebantieji plunksną valdyti ir turintieji teologinį išsilavinimą asmenys mieliau rašo apie istoriją ar politiką, o vienas kitas net su krikščionybės principais nesiderinčioje spaudoje užsiiminėja partiniais ginčiais, ne vaizgantiškai rinkdamas deimančiukus, bet ieškodamas tik visokių tikrų ar įsivaizduotų blogybių, sukeldamas dulkių debesis ir apipurvindamas aplinką.*

*Gal mus sugadino per daug laisvas ir patogus išėivijos gyvenimas. Lietuvoje, kur nei tokios laisvės, nei patogumų nėra, daug dažniau tenka pastebėti pragiedrulių ir paguodą teikiančių reiškinių. Jau vasario mėn. numeryje esame pateikę keletą tikrai nuostabių pavyzdėlių iš Lietuvos jaunimo gyvenimo ir idealizmo. Neseniai vėl gavome iš ten vieno asmens laišką, kurį čia perspausdiname. Laiško pabaigoje rašoma, kad mūsų pasiaukojimas juos gailina. Bet ar ne labiau turėtų mus givinti jų pasiaukojimas ir drąsi kova už idealus, nesibijant jokių persekiojimų?*

Redakcija

Kartais koks skaitytas ar nugirstas žodis yra lyg Mozės lazda, kuria palietus akmens uolą, pradeda tekėti gailinančio vandens srovė. Taip ir viena kita nuotrupa, girdėta per Vatikano ir Liberty radijus apie jaunimo kongresą Pietų Amerikoje, pažadino srautą minčių ir vaizdų, kurių vis nebepajėgiu pamiršti.



Rodos, matau visus pasiryžėlius iš Š. Amerikos, ypač mergaites, skubant į P. Ameriką padėti kongresą ruošti. Bent laikinai meta savo studijas, darbą ir aukojasi kitiems, aukojasi dideliems dalykams. Rodos, iš to kongreso ataidi ligi mūsų ten pasakytos kalbos, pagiedotos giesmės... ir mus visus čia gaivina, guodžia ir kartu uždega dideliems darbams. Žmogus įsivaizduoja, kaip iš įvairių kraštų jaunimas su visokiais nuotykiais skuba į tą kongresą...

Noris visus visus juos pasveikinti, dabar jau grįžusius namo. Kadaisė Dievo Motina Marija, aplankiusi Elzbietą, jai patarnavusi, grįžo namo per Judėjos kalnus, giedodama džiaugsmo giesmę "Magnificat". Norėčiau visiems palinkėti, kad kiekviena jų auka pavirstų naujo džiaugsmo versme.

Gyvenime paprastai yra taip: kurie tik apie save tegalvoja ir tik sau laimės ieško, paprastai nusivilia, nuo jų laimė bėga tolyn; o kurie, save pamiršę, kitiems gyvena, tuos laimė vejasi iš paskos. Iš kiekvienos aukos jie randa naujo, kilnesnio džiaugsmo. Auka auga aritmetine progresija, o randa ma laimė — geometrine progresija. Dažnai žmogui tik pradžia sunki. Ir mašiną įkelti ir iš vietos išjudinti nėra lengva, bet paskui toji mašina žmogų veža.

Laimingi žmonės, kurie turi drąsos aukotis dideliems dalykams, kurie suranda ką nors duoti kitiems. Viešpats sako: "Laimingesnis dalykas duoti, negu imti" (Apd 20, 35). O mes visiems galime duoti. Mes visi esame kartu turtuliai ir elgetos.

1947 m. Vilniuje sirgo prof. Žemaičio duktė. Tada vienas geras žmogus, kuris nuolat šią šeimą lankydavo, man kartą sako: "Nebesinori ir lankyti, jeigu žmogus nieko negali padėti". Žiūrėjimas į kito žmogaus kentėjimą ir savo bejėgiškumo pajutimas yra lyg du kryžiaus skersmenys. Iš tikrųjų, kaip sunku žiūrėti į kito, ypač mylimo asmens kentėjimą, kai nieko nebegalima jam padėti. Tada yra pagunda nuo visų kenčiančių bėgti tolyn. "Kai akys nematys, tai ir širdies neskaudės". Bet iš tikrųjų niekas nėra toks vargšas, kad negalėtų būti saulės spindulėlis ar gyvenimo žiburėlis kitam, ir

niekas nėra toks turtingas, kad jam nieko nebereikėtų.

Duoti gali ne tik turtuolis vargšui, bet ir vargšas turtuoliui, ne tik sveikas ligoniui, bet ir ligonis sveikajam. Ir kažin kuris kitiems duoda daugiau? Kad ir kažin koks milijonierius būtum, vis tiek viso pasaulio negalėsi sušelpsti, nes turtai ir jėgos yra riboti. Bet gyvenime parodytas gražus pavyzdys gali šimtus ir tūkstančius žavėti net iš-tisus šimtmečius, neprarasdamas savo veikimo jėgos. Kartais koks nors mažas mūsų patarnavimas ar pasiaukojimas kitus labiau pradžiugina, negu turtuolio duota pinigų krūva. Našlės skatikas nusveria stambias fariziejų aukas. Kadaisė vienas kunigas iš Vladivostoko rašė savo broliui: "Aš Tavo laišką skaičiau jau daugelį kartų ir skaitysiu, kol jis mano rankose suplyš". O T. Antanas Bieliūnas (mirė Lietuvoje, grįžęs po 10 metų Sibiro) 1952 m. kovo 1 d. rašė: "Kad ir trumpas vakar iš Tamstos gautas laiškas labai maloniai mane nuteikė. Pirmas dalykas — tai ta mintis, kad ir toli nutrenktą vis dėlto kai kas atsimena; morališkai tai labai daug reiškia".

O vėl viena motina iš Rytų krašto, gyvenimo audrų atskirta nuo savo šeimos, rašė: "Kai žmogus turi didelių minčių, tai ir rankos mažiau pavargsta prie darbo". Be didelių minčių sunku gyventi, sunku kvėpuoti. O mūsų tikėjime tokių didelių minčių tiek daug! Ir tas dideles mintis savo gyvenimu ir pavyzdžiu neša į pasaulį kaip tik tie "beturčiai dvasioje", kaip tik tie "silpnieji", kurie iš tikrųjų nugali ir performuoja pasaulį, atnešdami jam Dievą. Žmogui ne ko kito reikia, o tik Dievo. Nepaisant pasaulio platumo, jis mums visiems per ankštas, lyg kalėjimas. Nepaisant jo grožio, jis nuskuręs, kaip elgetos rūbas. Nepaisant visos jo šviesos, jis dar tamsus, lyg rūšys.

Iš šio tamsaus slėnio į aukštumas, į Dievą gali kelią parodyti taip pat ir ligonis, ir kenčias. Kada gi Kristus žmonėms daugiausia gera padarė? Ar ne tada, kai, žmogiškomis akimis žiūrint, jis buvo silpniausias, kai buvo ant kryžiaus, kai kiti iš jo mažiausia ar visai nieko nesitikėjo, nuo jo bėgo?

Kaip tik tada jis išganė pasaulį, kaip tik tada daugiau davė, negu alkanas minias pasotindamas.

Ką gi jis duoda nuo kryžiaus? Ogi pirmiausia kantrybės ir pasitikėjimo pavyzdį. Kristaus kryžius ir dabar daugelį stiprina ir guodžia, kai jau niekas kitas nebegali nei padėti, nei paguosti. Jis moko kentėjimuose nenusiminti ir nepalūžti. "Tėve, į tavo rankas atiduodu savo dvasią". Tokia jo mirtis ant kryžiaus be galo palengvina kitiems kentėjimus ir net pačią mirtį. Jis sako, kad mes galime būti didvyriai ne tik tada, kai esame sveiki, bet dar labiau ligoje ir mirtyje.

Vienas jaunuolis man pasakojo apie gražią, ramią savo motinos mirtį. "Vien tik dėl tokios gražios mirties verta gyventi", taip jis, sugrįžęs iš laidotuvių į mokyklą, sakė savo netikinčiam draugui. Motina savo vaikui buvo labai daug davusi. Bet ką ji dabar paskutinę savo gyvenimo valandą jam davė, ar nenusvėrė visų kitų duotų dovanų? Ji dabar patvirtino tai, ko anksčiau savo vaikus mokė. Jos graži, pilna vilties ir meilės mirtis buvo kaip koks antspaudas ant viso gyvenimo žodžių ir darbų. Kenčiančio ir ypač mirštančio žmogaus gyvas tikėjimas ir kantrybė yra išpūdingiausias pamokslas kitiems, o kartu ir nupelnyta iš Dievo malonė. Ar tai neatveria netikinčiųjų akių, ar nepaskatina tikinčiojo aukotis? T. Gabrielis Malagrida, pamatęs, kaip ramiai ir gražiai mirė vienas vienuolis, ir pats pasiryžo įstoti į jėzuitų vienuolyną, o paskui ilgus metus gražiai darbavosi Brazilijoje.

Japonų studentas Kimase atsivertė, pamatęs raupsuotuosius krikščionis, kaip jie, pilni žaizdų, ramiai šlovino Dievą. "Joks vargas nėra toks didelis, kaip Viešpaties paguoda. Už tai varge Dievas jaučiamas daug arčiau", taip rašė jaunuolis Stasys Masionis iš Rytų krašto 1949 m.

Olandų švietimo ministras Marchant 1934 m. atsivertė, matydamas krikščionyse slypinčias jėgas: "Ich wollte wissen, woraus diese Kraefte entsprungen waeren — Norėjau patirti, iš kur jiems tryško šitokios

jėgos" (Schoenere Zukunft, 1936, Nr. 37, p. 977-979).

Noriu visiems palinkėti eiti per gyvenimą pakelta galva, su džiaugsmo giesme. Tegul kiti žiūri į mus ne su užuojauta, bet su pavydu. Mes žengiamo į didelę ateitį. Mes gerai žinome, kaip apaštalas sako, kad "tiems, kurie Dievą myli, viskas išeina į gerą". Mes gerai žinome, kad verčiau patiems kentėti, negu kitus kankinti.

Dar kartą visiems, kuriuos tik sutiksime, nuosirdžiausi sveikinimai ir linkėjimai, o kartu ir padėka už jūsų pasiaukojimą, kuris visus mus čia gaivina. Būkite visi laimingi!

## TRYS DIDIEJI POPIEŽIAI

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

Gal niekuomet Bažnyčia neturėjo tiek daug ir taip įvairių priešų, kaip popiežiaus Pijaus IX valdymo metais. Vieni pradėjo akciją prieš Bažnyčios valstybę, kiti puolė katalikų tikėjimą ir dorovės mokslus, dar kiti, didžiuodamiesi žmogaus proto pajėgumu, tarėsi galėsią apsieiti ir be religijos. Taip prancūzas rašytojas G. Flaubert pranašavo, kad devynioliktasis amžius matys visų religijų galą, ir jis neverksias jų nė vienos. Tai buvo laisvamanių, liberalų, masonų, natūralistų, socialistų ir racionalistų laikai. Kilus revoliucijai Romoje 1848 m., Pijus IX pabėgo į Gaetą, esančią Neapolio karalystės teritorijoje, ir pasiliko ten porą metų. Tačiau sugrįžęs į Romą ir peržiūrėjęs priešų klaidas, 1876 m. paskelbė ilgą klaidų sąrašą, vadinamą *Syllabus*, kurio geroką dalį čia pateiksime, nes jis gerai nušviečia anų laikų žmonių galvosena ir siekimus. Pijaus IX pasmerktas klaidas pažymėsime tais pačiais numeriais, kurie yra oficialiame garsiojo *Syllabus* rinkinyje.

2. Reikia neigti, taip sako antroji Pijaus IX pasmerktoji klaida, kad Dievas veikia į pasaulį ir į žmones. Tik žmogaus protas, neatsižvelgdamas į Dievą, nustato, kas yra

teisinga ir neteisinga, kas dora ir nedora, yra pats sau įstatymas ir savo įgimta galia pajėgia rūpintis žmonių ir tautų gerove. 6. Krikščionybė priešinasi žmogaus protui. Dieviškasis apreiškimas ne tik kad nieko nepadedą, bet ir kenkia žmogaus tobulumui. 7. Pranašystės ir stebuklai, aprašyti Šv. Rašte, yra poetų prasimanymas, o tikėjimo paslaptys — filosofinių samprotavimų išvados. Pats Jėzus Kristus yra mitų fikcija. 12. Apaštalu Sosto ir Romos kurijos dekretai trukdo mokslo pažangą. 19. Bažnyčia nėra tikra ir tobula bendruomenė ir neturi savo tikrų bei pastovių teisių, suteiktų jai dieviškojo steigėjo. Pasaulietiška valdžia turi galią nuspręsti, kokios yra Bažnyčios teisės ir jų apimtis. 20. Bažnyčia negali vartoti savo autoriteto be pasaulinės valdžios leidimo ir pritarimo. 22. Popiežiai ir visuotiniai Bažnyčios susirinkimai peržengė savo galios ribas, pasisavino pasaulinės valdžios teisę ir, aptardami tikėjimo bei dorovės dalykus, klydo. 27. Bažnyčios pareigūnai ir popiežius neprivalo rūpintis žemiškais dalykais ir būti jų savininkais. 28. Vyskupai neprivalo be valdžios sutikimo skelbti popiežių enciklikas. 35. Niekas nedraudžia Bažnyčios susirinkimo sprendimu pavesti popiežiaus galią kito miesto vyskupui. 37. Galima steigti atskiras tautines bažnyčias, nepriklausančias popiežių galią. 39. Valstybė yra visų teisių šaltinis, jos teisės yra neribotos. 40. Katalikų Bažnyčios mokslas yra priešingas žmonių bendruomenės gerovei. 44. Pasaulietiška valdžia gali kištis į tikėjimo, dorovės ir religinio valdymo dalykus. 45. Visos mokyklos turi būti pavestos pasaulietiškos valdžios žinion. 46. Valstybės gerovė reikalauja, kad mokyklos būtų išjungtos iš Bažnyčios autoriteto, vadovybės ir įtakos. 58. Negalima pripažinti kitų pajėgų, išskyrus tas, kurios glūdi medžiagoje, ir tie žmogaus veiksmai yra geri, kuriais jis krauna turtus ir ieško malonumų. 65. Negalima įrodyti, kad moterystė yra sakramentas. 68. Bažnyčia negali nustatyti, kokios moterystės yra nelegalios. 76. Pašalinus civilinę Apaštalu Sosto valdžią, Bažnyčia džiaugtusi laisve ir laime. 80. Popiežius gali ir privalo susitai-

kyti su pažanga, liberalizmu ir šių dienų civilizacija.

To popiežius Pijus IX ir norėjo, bet jautėsi esąs per senas ir kartą taip pareiškė: "Mane nuvargino neteisybės, kurias aš matau, bet aš neturiu intencijos nuleisti rankų ir apleisti savo pareigą. Viskas apie mane pasikeitė. Mano sistema ir politika turėjo savo dienas. Nebegaliu pakeisti orientacijos. Tai padarys mano įpėdinis". Tačiau, nors senas ir pavargęs, 1869 m. Pijus IX sušaukė visuotinį Bažnyčios susirinkimą Vatikane. Pirmąjį Vatikano susirinkimą anų metų *Time* korespondentas Romoje taip trumpai aprašė: "Čia prie vieno altoriaus ir sosto susirinko 700 vyskupų, daugiau ar mažiau reprezentuodami visą krikščioniją, jie dalyvauja vienoje dieviškoje paslapyje, t.y. šv. mišių aukoje, ir iš eilės pagerbia tą patį dvasinį autoritetą ir tą pačią (popiežiaus) galią. Kai jie užsideda ar nusiima mitras ir nueina iki altoriaus ar prie bendrojo dvasinio tėvo (popiežiaus) kojų, galima pajusti vienybę ir galią Bažnyčios, kurią jie reprezentuoja".

Vykstant pirmajam Vatikano susirinkimui, Giuseppe Ricciardi, Italijos laisvamanių pirmininkas, atidarė Neapolio mieste Italijos laisvamanių kongresą ir sakė, kad šiais apšvietos ir pažangos laikais Vatikano susirinkimas, tariamai vadovaujant Šv. Dvasiai, sudarė rimtą pavojų civilizacijai ir proto laisvei. Vienintelė priemonė kovoti prieš naujas senojo ir nepermdaujamo prieš pastangas esanti šventa visų pasaulio laisvamanių sąjunga. Jam pritarė visi kongreso dalyviai. Susirinkę tęsti diskusijų viename Neapolio viešbutyje, Italijos laisvamaniai pradėjo taip garsiai šūkauti (nebūtų italai, jei nešūkautų), kad viešbučio savininkas išprašė juos iš savo patalpų. Kitiems viešbučiams atsisakius priimti kongreso dalyvius, kongresas nieko nenutaręs pakriko, ir jo dalyviai išsiskirstė. Išleidęs eilę dekretų, 1870 m. išsiskirstė ir Vatikano susirinkimas. Pagyvenęs dar 8 metus, mirė Pijus IX, išvaldęs Bažnyčią net 31 metus. 1878 m. vasario mėnesį popiežium buvo išrinktas kardinolas Joakimas Pecci, buvęs

nuncijus Belgijoje ir Perugia arkivyskupas.

Joakimas Pecci buvo gimęs 1810 m. gegužės 2 dieną mažame Carpineto Romano miestelyje, esančiame maždaug 60 km į pietus nuo Romos. Carpineto Romano miestelis yra mažas ir kuklus, bet Pecci rūmai, kad ir nedideli, tačiau labai dailūs ir savo išvaizda tarsi sakyte sako, kad juose gyvena neeilinė šeima. Iš tiesų Leono XIII tėvas buvo pulkininkas, grafas. Jis turėjo 4 sūnus. Ketvirtasis sūnus buvo Joakimas.

Eidamas devintuosius metus, Joakimas pradėjo studijuoti humanistinius mokslus tėvų jėzuitų kolegijoje Viterbo mieste. 1824-1832 m. studijavo teologiją ir Bažnyčios teisę Collegio Romano, kuriai taip pat vadovavo tėvai jėzuitai. Čia jis pasisavinio jų dvasią ir galvosena. Pabaigęs teologiją, porą metų studijavo diplomatų meną Accademia dei Nobili, kuri ruošė būsimuosius nuncijus. Porą kartų jis rašė savo broliui, kad manęs padaryti karjerą Bažnyčios tarnyboje ir padidinti šeimos garbę. Pašventintas kunigu 1837 m., įsijungė į Romos kurijos darbą. 1838-1841 m. buvo popiežiaus delegatas Benevente ir pasižymėjo administratyviniais gabumais. 1841-1843 m. buvo popiežiaus legatas Perugia provincijoje. 1843 m. J. Pecci buvo konsekruotas arkivyskupu ir paskirtas nuncijum Belgijoje.

J. Pecci gimė ir augo Bažnyčios valstybėje, kurioje gyvenimas vystėsi senų tradicijų ribose. Bažnyčios valstybėje kunigai ėjo gubernatorių, miestų burmistrų, teisėjų ir mokesčių rinkėjų pareigas. Net ir po antrojo pasaulinio karo žmonės vis kreipdavosi į kunigus visokiais reikalais. Buvusių Bažnyčios valstybės piliečių galvosena gerokai skiriasi nuo kitų italų, ypač gyvenančių šiaurėje.

Atvykęs į Briuselį, arkivysk. J. Pecci rado visiškai skirtingą pasaulį. Gerai išvystyta pramonė ir prekyba padarė Belgiją gana turtingą. Bet Belgijoje, kaip ir kituose pramonės kraštuose, pramonė atnešė naujų socialinių problemų, bedarbių mases, beturčių kvartalus, konkurencijos įtampą ir spartesnę gyvenimo pulsą. Kad šeimos galėtų pragyventi, žmonėse dirbo net vaikai.

Nuncijus rado Belgijoje ir kitokią politinę santvarką. Jis viską sekė ir viskuo domėjosi. "Koks stebuklas", taip jis rašė saviesiems iš Briuselio, "šeši geležinkelio bėgiai, nutiesti į įvairias kryptis, duoda Belgijai labai patogią susisiekimo priemonę. Nėra nieko didingesnio už tas keliones. Per vieną valandą galima nukeliauti net 20 mylių. Mes grįžome iš Namuro į Briuselį per 3 ir pusę valandos ir nukeliavome 64 mylias". Būdamas Perugia arkivyskupu, J. Pecci aprašė tikintiesiems kitus technikos laimėjimus ir pridėjo, kad žmoguje yra Dievo kūrybingumo kibirkštis. Norėdamas geriau susipažinti su vakarų pasauliu, nuncijus J. Pecci aplankė Prancūziją, Angliją ir Vokietiją. Deja, jam, kaip diplomatui, nesisekė ir, Belgijos premjerui prašant Vatikaną, kad atsiųstų kitą nuncijų, arkivysk. J. Pecci grįžo į savo vyskupiją ir ten pradėjo pastoracinį darbą. Jis garsėjo visoje Italijoje savo ganytojiškais laiškais.

Susipažinusi su Perugia arkivysk. J. Pecci, Italijos premjero Ratazzi žmona taip apie jį rašė: "Aš mačiau nedaug tokių išpūdingų galvų, kaip jo. Jo veidas spindi tvirtumu, ryžtingumu ir jėga. Jis įkvepia baimę, pagarbą ir simpatiją. Tačiau baimė yra dominuojąs jausmas. Vienas dalykas yra tikras — jis nėra eilinis žmogus. Jo balsas yra skambus ir pilnas. Jis neturi kunigaikščio figūros, kaip Pijus IX, bet jis yra lygiai išpūdingas. Jo elgesys yra didingas ir orus. Jis daro asketo ir griežto žmogaus išpūdį, bet griežtumas yra sušvelnintas malonumu, ypač kai jis kreipiasi į vaikus. Trumpai — Perugia kardinolas Pecci yra didelė ir išpūdinga asmenybė. Kadangi jis vieną dieną gali tapti popiežium, aš laikysiu tuos išpūdžius gyvus savo atmintyje".

Kardinolui J. Pecci apaštalaujant Perugia vyskupijoje, Piemonte savanoriai 1870 m. užėmė Romą ir tas Bažnyčios valstybės žemes, kurios dar buvo likusios po 1860 m. žygio. Nors Italijos vyriausybė išleido garantijų įstatymą, kuriuo užtikrino popiežiui eksteritorialines teises Vatikane ir metinę 3 milijonų frankų pensiją, bet Pijus IX to nepriėmė ir reikalavo pilnos nepriklausomy-



bės. Nesutiko ir jo įpėdinis Leonas XIII, kuris pasiliko suverenu be žemės. Pijus IX ir Leonas XIII nepripažino Italijos vyriausybės ir laikė Bažnyčios valstybės žemių užgrobiimą neteisėtu aktu. Vadinamąjį Romos klausimą išsprendė Pijus XI Laterano paktu ir konkordatu, sudarytais tarp Apaštalu Sosto ir Italijos vyriausybės 1929 m.

Nors Leoną XIII Europos politikai vadino Vatikanu kaliniu, bet jo prestižas buvo didelis. Kilus kivirčiui tarp Vokietijos ir Ispanijos dėl Karolinų salų okupacijos, Vokietijos vyriausybė prašė Leoną XIII išspręsti tą konfliktą. Popiežius jį išsprendė labai išmintingai. Nors verdant kulturkampfiui, Pijus IX buvo pavadinęs Bismarką naujuoju Atila, bet Bismarkas laikė Leoną XIII labai išmintingu ir sąikingu žmogumi. Pasibaigus kulturkampfiui, Leonas XIII suteikė Bismarkui Kristaus ordiną. Švenčiant kaizeriui Vilhelmui 90 metų jubiliejų, Leonas XIII nušuntė į Berlyną savo atstovą pasveikinti kaizerio. Atstovas buvo sutiktas labai šiltai. Šiltai popiežiaus atstovas buvo sutiktas ir Londone, kai karalienė Viktorija šventė savo jubiliejų. Tuo laiku Italiją ir Prancūziją valdė masonai, Crispi ir Gambetta, kurie stengėsi pakenkti Bažnyčiai. Prieš masonus Leonas XIII išleido encikliką *Humanum genus*. Mirus Italijos karaliui Viktorui Emanueliui, popiežius uždraudė Romos bažnyčių rektoriams skambinti varpais. Joks Bažnyčios dignitorius nelydėjo karaliaus kūno į amžino poilsio vietą.

Kai svetimų valstybių galvos norėdavo aplankyti Italijos karalių ir popiežių, Vatikanu protokolus nustatė, kad suvereni, aplankę karalių, grįžtų į savo pasiuntinybes Romoje ir iš ten važiuotų į Vatikaną, tarsi iš savo žemės. Bet Serbijos karalius Aleksandras neturėjo atstovybės Romoje. Todėl Serbijos pasiuntinys Berlyne buvo iškviestas į Romą. Jis apsigyveno viešbutyje, iš kurio Serbijos karalius vyko aplankyti popiežiaus. Kai Leonas XIII šventė auksinį kunigystės jubiliejų, beveik visi Europos suvereni siuntė savo pasiuntinius į Vatikaną sveikinti popiežiaus. Net Turkijos kalifas

siuntė vieną pašą į Romą sveikinti Bažnyčios galvos.

Leonas XIII tapo dideliu popiežium ne tik savo politiniais gabumais ir gestais, bet ir savo enciklikomis bei potvarkiais. Išrinktas popiežium, jis žinojo, kokiomis idėjomis, pažiūromis ir sąvokomis gyvena politikai, mokslo žmonės, filosofai, kultūrininkai ir pan. Savo enciklikomis jis dėstė Bažnyčios pažiūras žmonių rūpimais klausimais. Jis yra parašęs per 80 enciklikų. Pirmąją encikliką *Inscrutabili Deo consilio* jis ragino katalikus domėtis kultūros pažanga ir prie jos prisidėti. Enciklikos pradžioje jis aprašė Bažnyčios nuopelnus kultūros srityje. "Didžiausia Popiežių garbė yra ta, kad jie nuolat būdavo ir stovėjo sargyboje kaip tvirtovė, kad žmonija nenukryptų į senuosius prietarus ir barbariškumą. Jeigu šis išgainingas autoritetas nebūtų buvęs taip dažnai atmetamas ir negerbiamas, nebūtų nė civilinė valdžia praradusi savo šventos ir kilnios garbės, kurią jai suteikė religija ir kuri tik viena klusnumą padaro kilnų ir vertą žmogaus. Nebūtų kilę tiek revoliucijų ir karų, kurie nelaimėmis ir žudynėmis ištisus kraštus nusiaubė ir daug valstybių, kurios anksčiau klestėjo, nebūtų patekusios į skurdą ir nelaimes". Savo raštais Leonas XIII aptarė valstybės kilmę ir esmę, santykius tarp Bažnyčios ir valstybės, piliečių laisvę ir jų pareigas valstybei, krikščioniškąją demokratiją, socializmą, moterystę ir pan. Svarbiausios jo enciklikos bene bus šios: *Aeterni Patris*, *Immortale Dei* ir *Rerum Novarum*.

*Aeterni Patris* encikliką Leonas XIII iškėlė šv. Tomo Akviniečio nuopelnus mokslui ir įsakė vadovaujantiems katalikams visuose tikėjimą ir dorovę liečiančiuose klausimuose laikytis jo pažiūrų. Šv. Tomas Akvinitis buvo mokslo genijus, kuris, pergalvojęs graikų filosofus, ypač Aristotelį, Bažnyčios tėvus ir viską, kas iki jo įvairiais klausimais buvo pasakyta, padarė sintezę ir savo raštais tebešviečia Bažnyčiai iki mūsų dienų. *Immortale Dei* encikliką popiežius pateikė Bažnyčios pažiūras apie valstybę, jos pradžią, galią, tikslą ir pan. *Rerum No-*

varum enciklika Leonas XIII nagrinėjo socialines anų laikų problemas. Toji enciklika yra tarsi kertinis socialinio Bažnyčios mokslo akmuo.

Antras didelis mūsų laikų popiežius yra Pijus XI, gimęs 1857 m., miręs 1939 m. Pašventintas kunigu, Achille Ratti, būsimasis Pijus XI, ilgą laiką dirbo mokslinį ir pastoracinį darbą Milane. Ten jis pasižymėjo savo uolumu ir organizaciniais gabumais. 1914 m. tapo Vatikano bibliotekos prefektu. Pasibaigus pasauliniam karui, Benediktas XV paskyrė jį vizitatoriumi Lenkijai ir Lietuvai. 1919 m. buvo paskirtas nuncijum Lenkijai ir pasižymėjo savo drąsumu, taktu ir sveiku sudėtinių klausimų sprendimu. 1921 m, popiežius paskyrė jį Milano arkivyskupu ir kardinolu. Tačiau valdęs vyskupiją tik 150 dienų, 1922 m. vasario 6 dieną jis buvo išrinktas popiežium.

Pirmąja enciklika *Ubi arcano Dei* popiežius išdėstė savo valdymo programą — Kristaus taika Kristaus karalystėje. Enciklika *Quadragesimo Anno* papildė ir išplėtė *Rerum Novarum* enciklikos mintis. Pijus XI parašė 17 enciklikų. Svarbiausios enciklikos yra apie jaunimo auklėjimą bei šeimą ir trys raštai, kuriais popiežius pasmerkė komunizmą, fašizmą ir nacizmą. Juose atsispindi Pijaus XI būdas. Pijus XI sudarė su įvairiomis valstybėmis 18 konkordatų, labai rūpinosi misijų kraštais, ragino vyskopus steigti katalikų universitetus ir konstitucija *Deus scientiarum Dominus* 1931 m. pertvarė bažnytinių studijų tvarką.

Svarbiausias jo valdymo aktas buvo Vatikano valstybės sudarymas. Nors Mussolini jam siūlė daugiau žemės, bet popiežius pasitenkino 110 akerių teritorija Vatikane, Castel Gondolfo vasarnamiu ir keliomis Romoje esančiomis šventovėmis bei keliomis įstaigomis, kurioms buvo suteiktos ypatingos privilegijos. Sudaręs Laterano paktus, Pijus XI ėmėsi statybos darbo. Vatikane jis pastatė gubernatoriaus rūmus, kuriuose yra Vatikano administracija ir patalpos ypatingiems svečiams, geležinkelio stotį, etiopų kolegiją, radijo stotį, pinakoteką ir keletą namų Vatikano tarnautojams. Romoje buvo

pastatyti nauji Gregorianos universiteto rūmai, dideli rūmai Romos kurijos kongregacijoms, Propaganda Fidei kolegijos rūmai, nupirkti rusų kolegijos rūmai, Istituto Orientale, aptvarkytas Castel Gondolfo vasarnamis ir astronomijos observatorija. Pijus XI įsteigė 128 arkivyskupijas su daugybe vyskupijų. Prašomi Pijaus XI, tėvai jėzuitai įsteigė universitetą Japonijos sostinėje. Pijus XI rūpinosi visais Bažnyčios reikalais. Į Lietuvos istoriją jis įėjo, steigdamas atskirą Lietuvos bažnyčios provinciją. Jis labai rūpinosi Katalikų Akcija. Nors ji yra religinė organizacija, bet Italijai ji paruošė daug pirmos rūšies politikų. Ilgametis Italijos premjeras Alcide de Gasperi buvo katalikų vyrų sąjungos narys. Pijus XI nepaisė Mussolinio spaudimo ir tam tarptautinio masto politikui sunkiais laikais užtikrino pragyvenimo šaltinį ir saugumą. De Gasperi dirbo Vatikano bibliotekoje.

Pijus XII buvo trečias didelis mūsų laikų popiežius. Gimęs, užaugęs ir mokslus baigęs Romoje, jis buvo tikras romėnas arba, kaip sako italai, romano di Roma. Jo senelis Marcantonio buvo Bažnyčios valstybės vidaus reikalų viceministeris, o tėvas vienas *L'Osservatore Romano* steigėjų. 1901 m. Eugenio Pacelli, būsimasis Pijus XII, buvo pakviestas dirbti Romos kurijoje. 1917 m. buvo konsekruotas arkivyskupu ir paskirtas nuncijum Bavarijai. Baigiantis antrajam pasauliniam karui, vokiečiai komunistai vos neatėmė jo gyvybės. 1929 m. persikėlė į Berlyną ir pasirašė konkordatą su Vokietija. Tais pačiais metais buvo pakviestas į Romą, pakeltas kardinolu ir paskirtas valstybės sekretorium. 1930 m. kovo 2 dieną buvo išrinktas popiežium.

Matydamas artėjantį karo pavojų, dėjo pastangas jį atitolinti. Bet Hitleris, užėmęs Austriją, Čekoslovakiją ir Klaipėdos kraštą, ruošėsi karui su Lenkija. 1939 m. Pijus XII siūlė sušaukti Lenkijos, Vokietijos, Anglijos, Prancūzijos ir Italijos atstovų konferenciją, kuri turėjo ieškoti būdų spręsti vokiečių ir lenkų bei prancūzų ir italų kiverčius. Tačiau Hitleris delsė popiežiui atsakyti, nes tarėsi su Stalinu, kaip pasidalinti Lenkiją. Prasi-

dėjus antrajam pasauliniam karui, Pijus XII įvairiais būdais prašė Mussolinį net 11 kartų neįveltį Italijos į tą niekam nenaudingą konfliktą. Bet Italijos diktatorius nepaisė popiežiaus prašymo.

Karo metu Pijus XII pasiliko neutralus ir stengėsi kuo galėdamas padėti nekaltoms karo aukoms. Seniau ir dabar jam prikišama, kad jis savo tylą pakenkęs žydams, kuriuos naciai Vokietijoje ir okupuotuose kraštuose naikino. Popiežius prašė Lenkijos vyskopus parašyti laišką ir iškelti viešumon nacių lenkams ir žydams daromas skriaudas. Bet Lenkijos vyskupai buvo nuomonės, kad toks laiškas lenkams ir žydams gali dar labiau pakenkti. Tuokart Pijus XII pats parašė laišką ir per prel. Paganuzzi nusiuntė jį kardinolui Sapiegai. Perskaitęs popiežiaus laišką, kardinolas Sapiega jį tuoju sudegino.

Negalėdamas sustabdyti karo, Pijus XII Kalėdų švenčių proga per radiją sakydavo kalbas ir dėstydamas savo mintis apie naują socialinę santvarką, apie tikros demokratijos pagrindus ir pan. 1945 m. birželio 2 d. atsiskaitė su nacių režimu, su kuriuo buvo sudaręs konkordatą. "Europoje karas jau baigėsi", taip kalbėjo popiežius, "tačiau kokių žaizdų jis yra pridaręs. Dieviškasis Mokytojas yra sakęs: "Visi, kurie ima kalaviją, pražus nuo kalavijo". Ir ką jūs dabar matote? Jūs matote palikimą valstybės supratimo ir valstybės veiklos, kuri niekur nepaisė žmonijos švenčiausių jausmų ir mynė po kojomis krikščionių tikėjimo pagrindinius dėsnius. Pasaulis nusigandęs stebi šiandien griuvimą, kuris iš to išaugo".

Dar tebeverdant karui, Pijus XII siuntė kunigus ir pasauliečius į Toskaniją ir Umbriją, kad supirktų kiek galima daugiau maisto produktų, kuriais norėjo maitinti Romoje prisiglaudusius karo pabėgėlius. Jų buvo apie 500.000. Vienuolynuose, klebonijose ir popiežiškose įstaigose slapstėsi italai karininkai, žydai, jauni vyrai ir fašizmui priešingi politikai. Buvo ir iš karo nelaisvės pabėgusių anglų. Gregorianos universitete slėpėsi 3 italai generolai ir 1 admiralas.

Po karo Pijaus XII šelpimo darbas buvo išplėstas beveik visoje Italijoje. 1945 m. balandžio mėnesį Romos, Frosinonės ir Latynos provincijose buvo sušelpta 230.000 beturčių. Maisto produktai buvo nusiųsti į Vokietiją, Belgiją, Olandiją ir Prancūziją. Švedijoje buvo užpirkta daug lentų, iš kurių Vokietijoje buvo pastatyta 50 koplyčių. Daug maisto produktų, drabužių ir batų atsiuntė Vatikano šelpimo komisijai JAV katalikai. Grįždama namo, Brazilijos kariuomenė paliko Vatikanui visą maisto atsargą. Per Vatikaną Italijos beturčius šelpė Airijos, Ispanijos ir Portugalijos katalikai. Berods, 1946 m. Vatikanas užpirko Argentinoje 4 laivus kviečių, kuriuos išdalino Italijoje. Aukšti Italijos pareigūnai manė, kad toji Vatikano pagalba sutrukdė komunistų planuojamą sukilimą. Sukilimas turėjo prasidėti Milane.

Apie Pijų XII, jo darbus ir asmenybę yra parašyta daug knygų. Jis ne kartą sielojosi Lietuvos ir lietuvių reikalais. Jo valdymo viršūnė, tur būt, buvo šventieji 1950 m. Šv. Petro aikštėje tais metais apie 4 val. po pietų kasdien priimdavo 40.000-120.000 maldininkų. 1950 m. lapkričio 1 dieną Šv. Petro aikštėje jis paskelbė Marijos į dangų paėmimo dogmą. Pijus XII parašė apie 40 enciklikų. Pijui XII mirus 1958 m. spalio 9 dieną, Osborne, buvęs Anglijos pasiuntinys prie Vatikano, išgyręs popiežiaus drąsą ir kitus savumus, taip pridėjo: "Užgeso pasaulyje didelis žiburys". Pijus XII gyveno pagal šv. Jeronimo dėsni: "Sacerdotis est nemini obesse, omnibus prodesse" (Kunigas privalo niekam nekenkti, bet visiems padėti). Pijus XII padėjo ir žmonių kūnui, ir dvasiai.

---

• *Filipinų* vyriausybė uždraudė kunigams būti miestų tarybų nariais.

• *Motina Teresė*, Indijos meilės darbų serijos įsteigėja, buvo pagerbta tarptautine dr. Alberto Schweitzerio 5.000 dol. premija. Premiją skiria North Carolina universitetas. Ją įsteigė Švietimo ir mokslo fondas dr. Schweitzerio darbui su raupsuotaisiais pagerbti.

# MINTIS DIALEKTINIAME ŽAISME (III)

FELIKSAS JUCEVIČIUS

## 3. MITAS IR LOGOS

Dažnai girdime, kad XX amžiaus filosofijoje vyrauja kalbos problemos. Tai yra dailinai tiesa. Anglosaksų kraštuose buvo įtakingas loginis pazityvizmas, kuriam filosofija yra ne tiek tiesos, kiek žodžio reikšmės reikalas. Prancūzijoje, ypač pastaruoju metu, yra madoje struktūralizmas, kurio svarbiausias motto — tai sisteminga kalbotyra. Kaip žodžio reikšmės analizė, taip ir kalbotyra apskritai remiasi kalbinio ženklo prigimties tyrinėjimu. Štai kodėl mūsų amžiaus filosofams yra būdingas požiūris, kad filosofija, kaip visumos mokslas, turinti būti glaudžiai susijusi su semiologija, kurios studijų objektu kaip tik ir yra ženklas, kaip komunikacijos priemonė. Kaip tik šių studijų rėmuose buvo susidomėta *mito* ir *logos* dialektika. Šie abu žodžiai yra nuo pat pradžios susieti su žmogaus mąstymu, todėl nenuostabu, kad jie turi dar ir šiandien įsakmios galios filosofinei minčiai. Kaip daugelis kitų žodžių, taip *mitas* ir *logos* turėjo skirtingą reikšmę amžių bėgyje. Pereito šimtmečio kalboje, dominuojant racionalizmui, *mitas* reiškė visa tai, ko nebuvo galima suvesti į tikrovę. Jis buvo tiesos priešingybė, tik vaizduotės kūrinys. Jis atspindėjo minties netobulą stovį, kurį viršijo sąvokinis bei loginis mąstymas. *Logos* buvo laikomas beveik tiesos sinonimu. Jei yra toks dalykas, kaip proto veidrodis, tai *logos* yra tas veidrodis. Žodžiu, *mitas* ir *logos* buvo suvokti kaip du poliai, tarp kurių svyravo žmogiškoji mintis. Buvo prileidžiama, kad *mitas* šaknijasi sąsmonėje ir kalba vaizdais. Jo nevaržo nei proto, nei valios varžtai. *Logos* turi savo šaknis prote ir išsako sąvokomis. Jis atskleidžia objektyviosios tikrovės esmę. Tačiau šioji *mito* ir *logos* samprata yra perdėm dirbtinė, prasilenkia su istoriniais faktais ir yra, kaip daugelis racionalizmo prielaidų, savos rūšies *mitas*. Kai mes susipažįstame iš arčiau su *mito* ir

*logos* reikšmių raida, pastebime, kad jie nėra dvi priešingybės, o tik dvi skirtingos minties išraiškos, kad nei *mitas* stokoja loginės minties, nei *logos* yra laisvas nuo irracionalizmo elemento.

*Mitas* pasirodo filosofinės minties priešaušryje. Jis gali būti suvoktas kaip savitas kalbėjimo būdas apie pasaulio, gyvenimo ir žmogaus paslaptis. Tai pirminis žmogaus mėginimas suprasti daugiapusę ir įvairiaspalvę tikrovę. Mite ryškus žmogaus žingeidumas, jo susidomėjimas didžiausiais klausimais, kuriuos jam iškelia pats likimas. Vieni *mitai* bando išaiškinti pasaulio atsiradimą, kiti samprotuoja apie dievų kilmę ir anapus, dar kiti mėgina atidengti daiktų ir būtybių paslaptis. *Mitai* ieško kai kada atskleisti istorinę tikrovę, t.y. įvykius, kurie turėjo vykti istorinėje scenoje. Tai tautų atsiradimo *mitai*, kurie klestėjo viduramžiais. Vienos tautos save kildino iš trojiečių, kitos save laikė romėnų palikuoniais. O Adomas Mickevičius jau romantizmo laikais nuėjo ieškoti lietuvių kilmės į tvano laikus. Štai ištrauka iš jo paskaitos apie lietuvių mitologiją: "Po tvano, sako tradicija, buvo stebuklingai išgelbėta keletas porų žmonių. Jų pirmagimiai atvyko gyventi į Lietuvą. Stebuklas, kuriuo ši rasė prasideda, yra kaip Deukaliono ir Pырros — šokinėdami ant senelės kaulų, t.y. akmenų, jie pagimdo naują tautą, kurie pasivadino lietuviais. Todėl jie pretenduoja į sutvėrimo pirmagimius".<sup>11</sup> Visi *mitai* yra kaip tie drobėje tapyti paveikslai, kur šalia supoetintų vaizdų apstu folklorinių refleksijų. Visos mitinės vizijos išplaukia iš liaudies pasaulėjautos, mintingos ir kartu fantastiškos. Nors mitiniai samprotavimai stokoja tiesos spindesio, bet nėra gryna pasaka. Jie stengiasi užpildyti ignorancijos spragą. Ignorancija nori nusikratyti ir filosofija. Štai kodėl Aristotelis laiko mitų mylėtoją savos rūšies filosofu, t.y. išminties mylėtoju. Jis mielai prisimena tuos

"prosenelius", kurie anais senais laikais teologavo.<sup>12</sup>

Kita mitų rūšis atspindi ar tai kolektyvinės sąmonės nuotaikas bei jos lūkesčius, ar tai asmenų idealizavimą. Ypač tradicija besiremiančios tautos bei bendruomenės panaudoja mitus kaip priemones savo narių tautinio bei socialinio charakterio suformavimui. Kad tautinė bendruomenė galėtų funkcionuoti, tai reikia, kad jos nariai norėtų taip elgtis, kaip jie privalo elgtis, jie turi trokšti tai daryti, ką jie privalo daryti. Mitai pakeičia šiuo atveju išorinę prievartą vidine prievole. Kaip tėvai pasakoja savo vaikams legendas, kad jie įsisavintų koki nors dorovinį jausmą ar dorybę, taip tautos vadovai išgalvoja mitus, kad pakreiptų savo pavaldinių laikyseną norima kryptimi. Taip gimsta "karalių mitai", "herojų mitai", "kunigaikščių mitai", "vadų mitai". Tėvai paprastai netiki tomis pasakomis, kurias seka vaikams, o tautos vadovai netiki mitais, kuriuos dažnai sąmoningai sukuria pavaldiniams. Štai mūsų tautiniai vadovai skatina per tautines šventes mūsų jaunimą atlikti tautinius šokius scenoje, bet kada jie patys pradeda linksintis, tai jie ne tik kad jų nešoka, o apie juos, tur būt, ir negalvoja. Paprastai šokiai atlieka pasilinksminimo funkciją, bet šiuo atveju jie tampa "tautinio auklėjimo" priemone. Tai reiškia, kad tautiniai šokiai yra sumitinami, nes jie yra nebe tas, kas jie iš tikrųjų yra.

Kai kada kolektyvinės sąmonės nuotaikos bei lūkesčiai įgauna mito formą. Kaip pavyzdį imkime mūsų tautos aklą tikėjimą stebuklingu išsigelbėjimu, kai vokiečiai buvo okupavę Lietuvą antrojo pasaulinio karo metu.<sup>13</sup> Kokia šio laikotarpio tikrovė? Pasaulinėje scenoje antrasis pasaulinis karas, žūt būtinė kova tarp rusų ir vokiečių, sąjungininkų bičiuliavimasis su mūsų krašto pirmuoju pavergėju. Betarpiškoje plotmėje vokiečių okupacija, netolimas stalininis košmaras ir mūsų tautos noras atgauti laisvę. Šioje komplikotoje situacijoje mūsų teisėtos aspiracijos buvo tiesioginiame konflikte su karo raidos faktais, kurie skelbė nedviprasmiškai sąjungininkų, o tuo pačiu ir ru-

sų pergalę. O rusų laimėjimas negalėjo užtikrinti mūsų tautai laisvės. Deja, mes to nenorėjome prileisti. Todėl mes žvelgėme meliau į to meto situaciją iš savo aspiracijų taško, o ne iš faktinės situacijos į savo aspiracijas. Mūsų norai tapo mūsų mintimis, ir niekas kitas taip greitai nepagimdo mitų, kaip mintimis virtę norai. Mes buvome "tikri", kad rusai niekad negrįš Lietuvon, kad vokiečiai neprisileis rusų prie savo sienų, kad, vokiečiams pralaimėjus, sąjungininkai mūsų rusams neišduos. Net ir tuo metu, kai jau didžioji krašto dalis buvo vėl rusų rankose, mes vis tiek netikėjome antrosios rusų okupacijos galimybe. Ir nei tauta, nei jos vadai neįjutė, kad šie optimistiški lūkesčiai yra tik mitinio galvojimo atspindžiai. Priešingai, stebuklingo išsigelbėjimo mitas buvo suvokiamas kaip politinės tikrovės analizės išdava. Bet šis mitinis įsitikinimas buvo ne tik iliuzija. Kaip kolektyvinės sąmonės išraiška, tai buvo drauge ir tikrovė. Žvelgiant į aną laikotarpį, sunku pasakyti, kur baigėsi tikrovė ir prasidėjo mitas, ir kur baigėsi mitas ir prasidėjo tikrovė. Kiek šis stebuklingo išsigelbėjimo mitas buvo suvokiamas kaip faktinės situacijos duomuo, tiek jis buvo gryna iliuzija, bet kiek jis išreiškė mūsų tautos vidinius lūkesčius, tiek jis buvo jos gyvenimo tikrovė. Kad šis mitas buvo tikrai ano meto tikrovė, tai skelbia mūsų partizaninis judėjimas. Kai mūsų politiniai vadai laukė tautos stebuklingo išsigelbėjimo Vokietijoje, o generolai nurodinėjo datas, kada tai įvyks, net užstatydami savo barzdų plaukus, tai tūkstančiai mūsų jaunuolių su ginklu rankose jo laukė Lietuvos miškuose. Jiems mitas tapo grubia tikrove. Tai yra ne istorijos ironija, o tikrovės ir mito dialektikos tragiška istorija.

Pagaliau vadinamieji filosofiniai mitai: kokia nors doktrina ar idėja pateikiama poetine ar prozine forma, kur vaizduotė pina savo fantazijas su tikrovės tiesos praregėjimais. Filosofiniai mitai yra paprastai simbolinės prigimties, pasižymi pasakojimo laisvumu, teigimas neįsakmus, mintis kupina vaizdingumo. Šių mitų pradininkas yra Platonas, ir "Urvo alegorija" yra klasikinis

pavyzdys. Filosofinių mitų netrūko ir naujaisiais amžiais. Kai kurie mąstytojai net neįjutė savo doktrinos mitiškumo, ir Karl Marksas yra vienas iš jų. Jo komunistinė *Weltanschauung* yra politinė mitologija. Kas yra galutinėje analizėje "klasių kova", "ateities visuomenė be klasių", "dialektinis materializmas", jei ne mitinės minties formos? Alfred Rosenbergo *Der Mythos des XX Jahrhunderts* — tai naujausias filosofinių mitų rinkinys.

Tačiau filosofiniai mitai nėra paskutiniai mitinės minties kūriniai. Kaip mes dar matysime vėliau, net daugelis filosofinių sąvokų slepia savyje mitinį elementą. Kai kurios filosofinės kategorijos yra grynai minties konstrukcijos ir tiek nusako tikrovę, kiek analogija nusako dviejų dalykų ar santykių lygybę. Kadangi matematinės formulės yra taipogi minties konstrukcijos, tai jos yra tuo pačiu savos rūšies mitai. Einsteino garsioji formulė  $E=mc^2$  yra ne medžiaginės tikrovės tiesa, o tik reliatyvybės teorijos matematinė lygtis, kuri skelbia masės ir energijos lygiavertiškumą mitine forma. Mitiniame mąstyme jausminis bei refleksinis santykis su tikrove nužymimas paprastai schematiškai. Ar ne schematinės yra loginės ir matematinės konstrukcijos? Kaip matematinių formulių, taip ir mitų turinio beveik neįmanoma išversti į sąvokinę kalbą. Kitas mitinio mąstymo būdingas reiškinys — tai tikrovės suliejimas su fantazija bei jos supoetinimas. Mitų kūrėjas verčia dažnai kitus matyti ne tai, kas tikrovėje yra, o tai, ką jis pats ten mato ar nori matyti. Mitas yra sakmė, t.y. pasakojimas. Kaip paskiras žodis, taip ir mitas yra ženklas, t.y. komunikacijos priemonė, ir tuo pačiu priklauso semiologijos mokslams. Šių mokslų centre yra lingvistika. Lingvistinės problematikos rėmuose susiduriame ir su mitu. Mitas yra visų pirma struktūrinis modelis, kuris išplaukia iš fonologijos ir semantikos. Jis yra drauge metaforinio proceso modelis su žodžių bei posakių perkeltiniu žaismu. Filosofija laiko savo studijų objektu taip pat ir komunikacinius ženklus, tuo pačiu ir mitą.

*Logos* analizė yra taip pat filosofinių

studijų dalis. Jis reiškia žodį, mintį, prasmę, protą, pagrindą, principą, sąvoką. Toliau *logos* ir žodį naudosiu kaip lygiaverčius terminus. Kiek *logos* arba žodis, kaip komunikacijos ženklas, viršija mitą, nėra jau taip lengvai atsakomas klausimas. Perėjimas nuo mito prie *logos*, nuo *mitinio mąstymo* prie *sąvokinio mąstymo* yra komplikuotas procesas. Kad taip iš tikrųjų yra, tai skelbia pati žodžio istorinė raida.

Jei mitas pasirodė filosofinės minties priešaušryje, tai žodis atėjo į pasaulį su pačiu žmogumi. Krinta į akis ypač tai, kad nuo pat pradžios žodžio sampratoje labai ryškus mitinis elementas. Primityviam žmogui žodis atrodė paslaptinga būtybė. Ypač jį stebino jo veikimo jėga — juk išduotas garsas, balso pakėlimas, jį palydintis gestas turi įtakos žmonių laikysenai. Artimųjų rytų senosios tautos, kaip sumerai, akadiečiai, babiloniečiai, turėjo begales tekstų, kur žodis iškyla kaip magiška būtybė, kartais grėsminga ir be gailėsčio, kartais viliojanti ir užburianti. Daikto pavadinime ir asmens vardo ištarme žodžio galia pasirodė dar didesnė, nes atstojo vieną ir kitą. Magiškoje literatūroje jis yra tai įsakmi, tai geradarė, tai pasibaisėtina jėga. Tik prisiminkime užbūrimus, prakeikimus, užkeikimus. Įsitikinę, kad būtybes pagimdo jų ištartas vardas, egiptiečiai suvokė tvėrimą kaip vardų ištarmą. Šio įsitikinimo užuominų užtinkame laidotuvių kulte.

Nėra jokios abejonės, kad religinė žodžio samprata ruošė kelių jo filosofinei interpretacijai. Tai ypač ryšku graikiškojo *logos* istorinėje raidoje. Ilgoje amžių tėkmėje šis žodis buvo viena iš įtakingiausių graikiškosios išminties kategorijų. Jo kamienas pareina nuo veiksmožodžio *legein*, t.y. kalbėti. Kad jis buvo iš pradžių grynai kultinis žodis, filologai sprendžia iš jo fonetinės sandaros. *Logos* religiniai atskambiai atsiaidėjo arfizme. Ar šio religinio judėjimo pradininkas yra istorinis ar legendarinis asmuo, nėra aišku. Iš pradžių orfiškasis apreiškimas gal tebuvo tik gilus susimąstymas šventyklų prieblandoje. Viena orfiškojo kulto formulė sako: "Dievybė, *prologos* apima

visko pradžia, vidurį ir pabaigą".<sup>14</sup> Tačiau orfizmas neapsiribojo tik religinėmis paslaptimis. Jis buvo artimas ir atviras filosofinei minčiai. Kaip Homeras laikomas poetų tėvu, taip Orfėjus filosofų pirmtaku. Nors mitologinėje literatūroje jis yra piešiamas kaip nuostabus muzikantas, kurio melodijos užburia žmones ir kurių magikai neatsispiria net gamta, bet savo kelionėse jis iškyla kaip mąstytojo figūra, ieškanti žinojimo versmių.

Tales iš Mileto yra jau istorinis asmuo. Aristotelis vadina jį filosofų protėviu. Tačiau ir Tales filosofiniai samprotavimai slepia daug mitinio elemento. Sąvokinį mąstymą pina su mitiniais paveikslais ir kiti priešsokratikai. Pavyzdžiui, Heraklitas, kuris nori išaiškinti daiktų prigimtį *logos* kategorija.<sup>15</sup> Savo žvilgsniu aprėpęs visumą, jis prieina išvadą, kad *logos* yra amžinas. Visi daiktai gimsta ir miršta *logos* šešėlyje. Siela yra *logos*. *Logos* yra drauge kosminis principas, priešingybių unija. Parmenidas ir Ksenofonas priartino *logos* dar labiau prie žmogiškosios minties. *Logos* tapo *nous*, t.y. pasaulio protas. Aristotelio filosofijoje įvyko perėjimas nuo *logos*, kaip principo, prie *logos*, kaip sąvokos. *Logos* yra sąvoka, kuri apriboja ir nusako daiktų esmę. Bažnyčios tėvų daromas skirtumas tarp *logos*, kaip *ratio*, t.y. proto, ir *oratio*, t.y. kalbos, atitinka Aristotelio išorinį *logos* ir vidinį *logos*.

Jei mitas tik slepia filosofinę mintį, tai *logos* arba žodis tampa pagrindine jos išraiška. Sekdami filosofinės minties raidą, pastebime, kad jo kelias eina nuo maldos prie kalbos, nuo filosofo kalbos prie pokalbio su mokiniais, nuo pokalbio prie dialektinės sofistikos. Kurioje savo raidos pakojoje *logos* besirastų, visur jį lydi paslaptiną jėgą. Jei antikiniams filosofams, ypač priešsokratikams, žodis yra savarankiška mąstymo jėga, tai Viduramžių filosofams ir net mūsų laikų mąstytojams jis yra simbolis, kuris nusako daiktų esmę bei jo ypatybes. Kaip visų laikų poetai, taip ir visų laikų filosofai save laiko regėtojais. Kaip kokie magikai, jie nori atskleisti žodžiu pasaulio paslaptis. Ar Descartas neįtaigojo,

kad "aiškus ir tikslus" suvokimas yra teisingas? Ar Kantas nelaikė savęs Koperniku metafizikoje? Ar Hegeliui mąstymo procesas nebuvo pats demiurgas? Žmonės tikėjo mitais, o filosofai mitine mąstymo ir žodžio galia.

Žiūrint iš filosofijos istorijos taško, mitas ir žodis neprieštarauja vienas kitam, o vienas kitą papildo. Mitinis mąstymas ir sąvokinis mąstymas yra amžinosios žmogiškojo mąstymo formos. Mitinio mąstymo pagrindinis šaltinis yra vaizduotė, bet jis turi taip pat loginio elemento, ir mitinis paveikslas nepaneigia tiesos. Neretai jis slepia net gilią mintį ir tiesos galimybę. Be to, mitas yra ženklas ir tuo pačiu komunikacijos priemonė. Aišku, žmogiškojo proto didybė glūdi sąvokiniame mąstyme. Net Platonas prieš mitą pastato dialektiką ir matematikos mokslus. Kas yra dabar sąvokinis mąstymas? Sudėtinis minties procesas. Nukreipusi savo žvilgsnį į daiktą, mintis mėgina atskirti jo esminius bruožus nuo atsitiktinių, vienus ir kitus išreiškia sąvokomis, kurias paskui organizuoja sąmonėje ir daro su jomis įvairias kombinacijas. Bet daikto nuskaymas sąvokomis visad prileidžia tam tikrą visumos viziją, kuri paprastai apspręsta mito, o ne *logikos*. Štai kodėl sąvokinis mąstymas neišvengia mitinio mąstymo. Sąvokos, kaip "medžiaga", "forma", "substancija", "priežastis", šalia tikrovės tiesos slepia ir mitinį vaizdą. Kai kurios filosofinės kategorijos yra drauge loginės konstrukcijos ir metaforiniai modeliai. Toks metaforinis modelis yra aristoteliškasis *hylemorfizmas*, kuris kildina visus daiktus iš medžiagos ir formos kaip dviejų skirtingų, bet viena kitą papildančių principų. Ar mitinio elemento nėra Sartro teigime, kad žmogus nėra natūra, t.y. neturi žmogiškosios prigimties, o yra tik valia? O kaip su Kanto apriorine sintetine filosofija? Pastatyta ant pagrindų newtoninės fizikos, skirtos pateisinti absoliutinę erdvę, absoliutinį laiką ir absoliutinį determinizmą gamtoje, ji atrodė Kanto bendra laikams kaip paskutinis žodis filosofijoje. Reliatyvybės ir kvantų teorijoms radikaliai transformavus newtoninės fizikos prielai-

# NUOSTABŪS ĮVYKIAI

R. DAGILIS

Tokia antrašte anksčiau spausdintas rašinys buvo "Laiškų Lietuviams" praėjusių metų 12 nr.

Metafizinių reiškinių nuolat pasirodo. Apie juos plačiai rašo net ir didieji Amerikos laikraščiai taip, kaip juos užtinka, kaip žmonės išgyvena, dažnai net policijos ar gydytojų parodymus smulkiai aprašydami. Ne taip seniai skaitėme aprašymus, kaip viena šeima turėjo išsikelti iš namų, nes girdėdavo keistus garsus, jų daiktai pajudėdavo arba šmėkliškai būdavo svaidomi jų namo viduje, jiems panikoje stebint.

Esą ir velnio kultas kai kur plečiasi, nes jau daugelis jį vienaip ar kitaip yra patyrę ir jo buvimu tiki. Spauda negali nepaisyti to, kas žmonių gyvenime dedasi.

Kartą apie tuos dalykus teko ilgiau išsikalbėti su vienu plačiai žinomu Vytauto Didžiojo Universiteto profesoriumi. Visokių

---

das, kantiškoji filosofija iškyla prieš mus ne kaip tiesos liudytoja, o kaip mitinis anstatas. Žodžiu, yra mitas ir yra *logos* arba žodis. Suvaizdindamas tikrovę, mitas nepaieigia sąvokinio mąstymo, ir sąvokinis mąstymas, tikėdamas mintimi, neišvengia mito. Tikrovės paslapties akivaizdoje mitas pabrėžia labiau vaizdą, metaforą, o žodis — mintį ir logiką. *Mitas* ir *logos* yra tarytum dvi viena antros privalančios jėgos, ir jų tariamoje konfliktinėje įtampoje slypi, vaizdingai tariant, vienas antro išsiilgimas.

11. Adam Mickiewicz, *Les Slaves*, Cours professé au College de France 1842-1844, Paris 1914, p. 125.
12. *Metafizika*, 926 b.
13. Šį klausimą jau buvau palietęs *Tauta tikrovės ir mito žaisme*, Immaculata Press, Putnam 1970, p. 101-106.
14. Hermann Diels, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, Orpheus fr. 6, Berlin 1922, II t., p. 169.
15. **ten pat**, Heraklitos, fr. 1-124, I t., p. 77-102.

metafizinių reiškinių jis yra girdėjęs ir net savo akimis matęs. Būdamas kairių pažiūrų, jis save ramina, kad mokslas kada nors pajėgs ir tokius reiškinius išaiškinti.

Čia prisimenu vieną nuoširdų keisto išgyvenimo pasipasakojimą. Kaune buvo žinomas viešbutis ir jo restoranas "Metropolis". Kartą esu užklauses jo vyriausią virėją, iš kur jis yra išmokęs tokio nuostabaus virimo meno. Jis sakėsi, kad jau nuo mažų dienų pradėjęs dirbti geriausiame Petrapilio restorane, patekęs ten keistom aplinkybėm.

Jo tėvas netikėtai miręs plaučių uždegimu vasaros vidury. Turėję nedidelį ūkį netoli vieno miestelio Rytų Lietuvoje. Darbymečio metu tėvas persilęs ir atsigulęs ant šaltos žemės pailsėti. Nė nepajutęs, kaip užmigęs, o atsibudęs jau su užimta krūtine. Po kelių dienų miręs. Mirusiojo žmona negalėjo pakelti tokio staigaus netekimo. Pasiėmusi savo kelis mažus vaikus, kiekvieną rytą išeidavo prie jo kapo, ir ten jie meldavosi ir verkėdavo tol, kol visiškai nuvargdavo. Ūkio darbus visiškai apleido.

Vieną dieną, kai jie ėjo nusiverkę namo pagrindinių kapų keleliu vartų link, mažiausias vaikas šuktelėjo: "Tėtis eina". Pakėlę akis, pamatėme, kad tikrai jis eina mūrinių kapų tvora tų pačių vartų link, lengvai atpažįstamas, tais pačiais rūbais, kaip buvo palaidotas, tik daug mažesnio ūgio. Prie vartų turėjome su juo susitikti. Priartėjus prie vartų, jis į mus pasižiūrėjo ir staiga išnyko. Motina šoko pro vartus pažiūrėti, ar jo nėra už mūro sienos, bėgo atgal iš kito šono sienos pažiūrėti, tačiau jo daugiau nesimatė.

Tuomet jie ėję pas kleboną. Išgirdęs apie tai, jis juos visus išskirstęs ir pradėjęs kiekvieną skyrium klausinėti. Visų parodymai buvę tie patys. Pagaliau pasakęs, kad ten daugiau nevaikščioty ir mirusį paliktų ramybėje. Pažadėjo už jį atlaikyti mišias.

Tuomet atėjusi jiems visokia pagalba.



Kaimynai pradėjo jų laukus dirbti, jiems visko nešti, vaikus globoti. Vienas atostogavęs iš Petrapilio pasisiūlęs paimti vyriausiąjį vaiką su savim. Taip jis su juo ten ir išvažiavęs.

Jo globėjas dirbęs ten restorano virtuvėje. Buvęs nevedęs ir neturėjęs kur jo palikti savo darbo metu. Prisiprašęs, kad leistų ir jį ten atsivesti. Pradžioje tik žiūrėdavęs, kaip virėjai dirba, ir laukdavęs, kada jo globėjas baigs darbą. Pamažu pradėjęs jiems padėti ir buvęs visiems paslaugus. Jie jį pamilę, pradėję mokyti, ir jis pagreitintai įsitaisęs į tikrus virėjus.

Štai ir kitas epizodėlis iš mano kaimynės karštų pasakojimų. Jos tėvas buvęs vokiečių ateivis, protestantų pastorius, vedęs žydę, ateivę iš Kievo, ir ją sukrikščioninęs.

Ji miegojusi su savo jaunesne sesute palėpės kambarėlyje. Tėvai — žemesniame aukšte. Vieną naktį pabudusi pamatė, kad pro langą į jas žiūri graži moteris. Išsigandusi ir pradėjusi klykti. Pakilo tėvai ir pamatė, kad jų name gaisras — rūšys jau liepsnose. Gal būt, jos palėpėje būtų žuvusios, jei būtų laiku nepastebėta. Moteris atrodžiusi taip, kaip katalikų bažnyčiose yra vaizduojama Marija. Visa šeima nusprendė, kad čia juos išgelbėjo kažkas iš dangaus, tačiau dėl to gilesnių išvadų nepadare. Atrodo, kad ji šiuo metu jokios religijos nepraktikuoja...

Paskutiniaisiais karo metais, gyvenant bombarduojamame Vokietijos mieste, viena lietuvių šeima meldavosi ir į šv. Juozapą, pabėgėlių užtarėją. Vieną vakarą, sugulus miegui ir esant durims užrakintoms, kambary pasirodęs barzdotas vyras ir pasakęs: "Daugiau čia negyvenkite — išeikite". Tuojau buvęs noras paklausti, ar tuojau reikia išeiti, tačiau jis buvo jau išnykęs. Kai iš to namo jie kitą dieną išsikėlė kitur, tas namas bombardavimo metu buvo visiškai sugriautas...

Štai ir kitas nuostabus reiškinys. Vienoje nuošalioje Lietuvos miškų girininkijoje, prieš šį paskutinįjį karą, girininko šeima pradėjo girdėti nakties vidury nuostabius varpo dūžius. Nevienodu laiku, ne kiekvie-

ną naktį, kartais tik vienas galingo varpo skambesys pasigirdavo, kartais lėtai išmušdavo kelis kartus. Skambesys toks galingas, kad ir iš miego išbudindavęs. Tačiau jų budrieji šunys to garso visiškai negirdėdavo. Šiaip dėl mažiausio triukšmelio jie šokdavo loti.

Įvairių metafizinių reiškinių yra buvę labai daug. Visą laiką jie pasireiškia žmonių gyvenime. Įvairiai jie yra aiškinami, pagal kiekvieno skirtingus įsitikinimus ir sugebėjimą suprasti ar nujauti, nes tokie reiškiniai nėra taip jau paprastai išaiškinami. Tačiau jų negalima ignoruoti ar visiškai netikėti. Negalima aiškinti, kad tai nesiderina su sveiku protu ar mokslu.

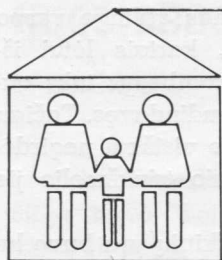
Kai kurie nors dalykai yra iš metafizinės srities, čia joks konkretus mokslas nieko negali pasakyti, nei įrodyti, nei savais dėsniais išaiškinti. Kas bando mokslo vardu metafizinius reiškinius suniekinti, niekuomet neranda įtikinančių argumentų, nes čia visiškai kitas pasaulis, kitomis priemonėmis apčiuopiamas.

Tačiau tas antgamtinis pasaulis visus domina. Net ir labiausiai užkietėjęs ateistas tuos dalykus vėl permąsto ir jais naujai susidomi. Kas žmogaus gyvenime yra svarbu ir įdomu, tas turi pasirodyti ir visuomeninėje spaudoje, o ne ribotis tik grynai religine, mažiau skaitoma spauda.

---

• Siekdama tikėjimą nešti į namus ir šeimas, seselė Patricija Knopf pradėjo tėvams leisti spausdintus laiškus, pavadintus "Bringing Religion Home". Jie gaunami adresu Claretian Publications, 221 W. Madison, Chicago, Ill.

• Saleziečiai, kuriuos šv. Jonas Bosco įsteigė 1856 metais, dabar turi 40.000 narių. Jų tėvai, broliukai ir seserys darbuojasi 74 kraštuose, globodami daugiau kaip 3 milijonus vaikų ir keliolikmečių 2.957 įstaigose, jų tarpe — 347 našlaitynuose, amatų ir žemės ūkio mokyklose, 1949 jaunimo klubuose. Jie vadovauja 39 ligoninėms ir 75 medicinos klinikoms.



## Ne visur norime lygių teisių su vyrais

L. A.

Dabar daugelis moterų dirba, panašiai kaip ir vyrai. Yra profesijų, kurias užvaldė moterys. Yra ir tradicinės vyrų profesijos, tačiau ir jos pasirodė moterims priimtinos. Tačiau bloga tai, kad moterys daugiausia triūsia aptarnavimo sferoje. Tyrimai parodė, kad moterys vadovės yra jautresnės žmonėms, pareigingesnės, tvarkingesnės. Tačiau faktas lieka faktas: moterys keliamos į vadovujančias pareigas labai atsargiai. Tai ne nepasitikėjimas moterimi, bet vis dėlto man atrodo, kad kažkas yra mummyse pačiose, kas mums ir trukdo. Tai mūsų "moteriški trūkumai", kurie formavosi amžiais, veikiami socialinių sąlygų, taip pat ir grynai psichofiziologinių ypatybių.

Redakcijoje, kur aš anksčiau dirbau, gambiausia žurnalistė buvo viena mūsų kolegė, drausminga, iniciatyvi mergina, turinti didelį darbo patyrimą. Keitėsi vadovai, bet niekas taip ir nepasiūlė šiai moteriai užimti šias pareigas. Kodėl? Juokinga, bet visa to priežastis buvo... jos plepumas. Dažnai, pirmojo įspūdžio veikiamas, ji daug ir smulkmeniškai apkalbinėdavo kitus (ko paskui pati gailėdavosi). Prasidėdavo apkalbos, o tai sudarydavo redakcijoje nepakenčiamą atmosferą. Šis bruožas žemino jos autoritetą ir, nežiūrint viso jos profesinio meistriškumo, niekas ir negalvojo jai pasiūlyti vadovo vietos. Juk visiems aišku, kad vadovas privalo būti santūrus, rimtas, objektyvus ir principingas.

Taiigi, jei moterį iškelia į vadovujančią darbą, vadinasi, ji pasirodė be priekaištų. Juk į mūsų "trūkumus", reikia atvirai pasakyti, žiūrima ypatingai jautriai. Ir tai natū-

ralu — juk mes norime užimti vietą vienoje plotmėje su vyru, kuri jam pagal seną tradiciją priklausė. Nauja socialinė padėtis liepia mums, nežiūrint tipiškos moters padėties, kuri suteikia moteriai-vadovei nepakartojamo grožio, ugdyti savyje susivaldymą, racionalų mąstymą, aiškaus tikslo siekimą. Juk vyrai mėgsta mums vadovauti, o ne dirbti mūsų vadovaujami. Moteriški "trūkumai", apie kuriuos anksčiau kalbėjome — smulkmenos, palyginus su moterų darbštumu, atsakomybės jausmu, jos šeiminingu požiūriu į darbą. Vadinasi, mes privalome valdyti savo polinkius. Juk lygiateisiškumas — tai mūsų pačių kova su savo "trūkumais". Reikia skirti tai, kas svarbiausia, veikti ramiai ir apgalvotai.

Viename fabrike aš paklausiau moterų, kiek laiko jos skiria sau. Visos nuosirdžiai nustebė, kaip galima tai klausti. "Iš kur gauti to laiko? Juk visą laisvą laiką skiriame šeimai!" Tik nedaugelis pasakė, kad joms daug padeda vyrai ir vaikai. Štai dar vienas atvejis, kuris parodo, kad mes nemokame tvarkytis šeimoje. Visuomenė dar negali visos buitinių rūpesčių naštos pasiimti ant savo pečių. Tad ką daryti? Skundais čia nieko nepadėsi, nepalengvinsi moters padėties.

Jeigu vyras ir vaikai namuose priprato būti išlaikytiniais, tai kam, jei ne žmonai, tenka pakeisti gyvenimo būdą. Jeigu norime, kad namuose visi šeimos nariai turėtų pareigas, tai moteris privalo būti jiems labai reikli. Ir tai pasiekti reikia ne priekaištais: "Jūs tinginiaujate, o aš dirbu...", ne pykčio tiradomis visuomenės adresu — ko-

dėl niekas neauklėja vyrų. Lygiateisiškumas, apie kurį mes kalbame, turi peraugti į konkrečią veiklą, iš kurios būtų aišku, kad moteris nesileis žeminama, kad ji neprivalo tarnauti kam nors. Vadinasi, visi šeimos nariai turi turėti pareigas namuose, o moteris turi ramiai, bet atkakliai pareikalauti, kad visi jas atliktų.

Paskutiniu metu vyras mažai su jumis kalba. Kolegos jūsų akivaizdoje pajaukėja, papasakoja net "rieboką" anekdotą, tačiau, pradėję kalbėti apie rimtus dalykus, jie tiesiog jus pamiršta. Kas tai — jie nelaiiko jūsų lygiareikšme partnere? Ir tradicinė vyriška pažiūra: girdi, į rimtus reikalus moterys tegul nesikiša!

Ar nepastebėjote, kad jums sunkoka dalyvauti bendrame pokalbyje, kad ir politinėmis temomis? Paskutinės naujienas jūs sužinote iš radijo ir televizijos, ir tai tik laikas nuo laiko. Viduriniųjų laikraščio puslapių neskaitote. Nežinote net dienos įvykių. Jūs teisinatės užimtumu. Bet vis dėlto surandate laiko mezgimui, kavutėms, paplepėjimui. Juo geriau kartais jūs gyvenate materialiai, tuo labiau smunkate dvasiškai.

Jūsų nedomina parodos, o jei ir nueinate, tai skubate išeiti. Nueinate į teatrą — ir laukiate pertraukų, kad "paganytumėte" akis, kaip apsirengusios moterys. Su draugėmis kalbate apie madas arba skundžiatės vyru. Namie kalbatės tik apie buitį, rūpinatės pažįstamais: kas ką pirko, nauja pasisiuvo, kodėl neišteka jų duktė. Domitės tik sensacijomis, detektyviniais atsitikimais, konservavimu, rauginimu, sūdymu, virimu ir kepimu. Jums neįdomūs meno paminklai, bet užtat rūsyje daugiau kaip šimtas stiklainių kompoto. Tam reikia daug laisvo laiko. Ir taip atsukate pasauliui nugarą ir užpykstate tik tada, kai niekas neturi apie ką su jumis kalbėti. Kiekgi galima kalbėti apie uogas, grybus ir kaimynus!

Aš tyčiomis tirštinu spalvas. Laimei, taip gyvena ne visos moterys. Bet sumaterialėjimo tendencija yra, ir ji verčia susirūpinti. Apie kokį dvasinį lygiateisiškumą galima kalbėti, jeigu jūs pati jo nesiekiate?

Jeigu vyresnio amžiaus moterys buvo

konservatyvios ir galvojo, kad jos aukojasi šeimai, tai yra merginų, kurios lygiateisiškumą supranta savaip. Kartą teko išgirsti jaunos poros pokalbį.

— Tu vakar grįžai girtas. Šiandien girta grįšiu aš.

— Ką tu kalbi — aš gi vyras, o tu... .

— Ar moteris, ar vyras — tas pats. Mes lygiateisiai. Tu rūkai — ir aš rūkau. Tu flirtuoji su kitomis, ir aš neatsilieku. Tu nesirūpini vaikais, jie gi bendri — ko man rūpintis? Mes gi lygiateisiai.

Kaip matote, "rimta" argumentacija. Aš neteisinu vyrų girtavimo ir neištikimybės, bet nesutinku ir su šios moters požiūriu. Jeigu taip suprantate lygiateisiškumą — tai jūsų gaila!

Daug merginų šiandien rūko. Dėl tokio "lygiateisiškumo" mus prakeiks ateinančios kartos, kurioms mes perduodame ir perduosime atitinkamą dozę nikotino. Pasitaiko ir nemaža moterų, kurios paviršutiniškai atlieka motinystės pareigas arba visai jas pamiršta, palikdamos vaikus bobutėms arba gatvei, o pačios praleidžia laiką savo malonumui. Yra moterų, kurių gyvenimo tikslas — tik materialinė gerovė, o kitos savo apranga taip išsidarko, kad biau ru žiūrėti. Tad ir atsiranda demagogų, kurie visa tai sutapatina su lygiateisiškumu, su moterų emancipacija. Aišku, kad mūsų lygiateisiškumą nulemia ne tai. Lygiateisiškumas — tai visapusiškas moters asmenybės išsivystymas, jos sugebėjimai bei veikla.

O moters kuklumas, taktas, kito asmens gerbimas, reiklumas vaikams — tai aukso fondas, kuris reikalingas pilnutiniam moters asmenybės išsivystymui ir šiandien.

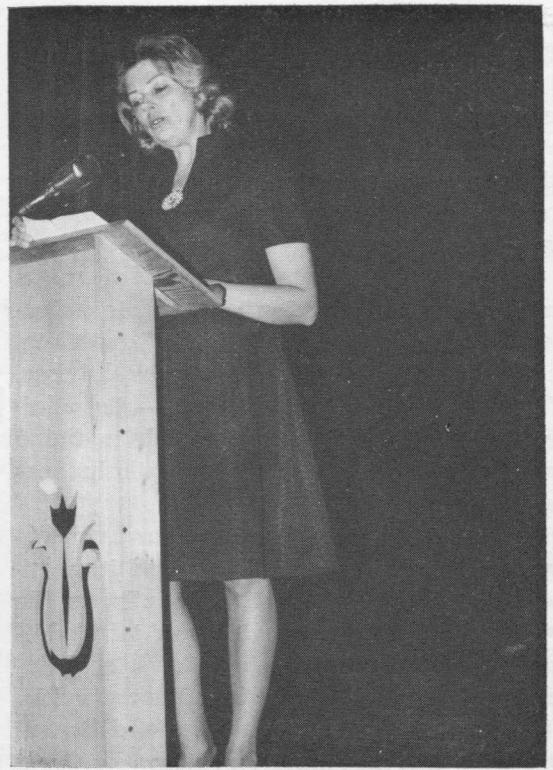
---

• Pietų Afrikos kardinolas Owen McCann paprašė kunigus ir vienuolius, kurie turi negrų darbininkų, pakelti jų atlyginimą 14%, nes pabrango pragyvenimas.

• Marokiečiams, išblokštiems iš Alžirijos į Mauritaniją, JAV katalikų šalpa pasiuntė atklodžių ir kitų drabužių už 82.000 dol. Tų išvietintų yra tūkstančiai.



Laureatė Rasa Miliauskaitė



D. Bindokienė skaito protokola



“Audros” mergaičių choras su dirigentu Faustu Strolia



Mecenatės V. ir J. Kriaučeliūnaitės, R. Miliauskaitė ir redaktorius



“Žilvitis” šoka “Landytinį”

## Kokį norėčiau turėti vyrą

(„Laiškų Lietuviams“ konkurse II premiją laimėjęs rašinys)

*Gražina Kriaučiūniene*

Prieš pradėdama gilintis į šių metų konkursinę temą, turiu porą pastabų. Pirmiausia, tokią temą rašant, autorius daugiau apie save pasako, negu norėtų. Antra, po 13 vedybinio gyvenimo metų tokios temos rašymas — tai lyg savojo vyro kritikavimas, juo nepasitenkinimas. Noriu pastebėti, kad žmona savo vyrą kitaip pažįsta, negu draugai ar giminės, ir jei kam atrodo, kad jis neturi kokios tobulybės, tai dar nereiškia, kad ir jo žmona šios tobulybės jame neranda.

Į klausimą, kokį norėčiau turėti vyrą, galiu atsakyti dvejopai: tokį, kokį turiu, arba — *visapusiškai subrendusį vyrą*. Kadangi prieš susipažįstant su bet kuo pirmiausia pastebima to asmens išvaizda, tai nuo to ir pradėsiu.

Pirmiausia, noriu vyro savo rasės. Deja, žmonija dar nėra atsikračiusi savo aklos neapykantos, tad tokių mišrių šeimų vaikams yra sunku. Dėl fizinės išvaizdos neturiu ypatingų pageidavimų. Gerai, jei vyras nėra estetiškai baurios išvaizdos. Kai auksinė siela įdėta į baurių indą, ilgiau trunka ją atrasti, o vis tik vedybos vyksta tarp jaunimo, kuris žinomas savo nekantrumu. Nėra būtina, bet gerai, jei vyras būtų už mane aukštesnis, nes mažiukai per greit manyje išsaukia „mamytės“ kompleksą. Taip pat nenoriu ypatingo gražuolio, nes tokie „narcizai“, besigėrėdami savo išvaizda, neskuba ugdyti svarbesnių asmenybės bruožų.

Antra, noriu savo tautybės vyrą. Gyvenant su svetimos tautybės vyru, būtų daug sunkiau būti lietuvaite, ir toks gyvenimas būtų suvaržytas, kai yra sritis, apie kurią vienas ar kitas partneris neturi jokios nuovokos.

Po šių įvadinių minčių eisiu prie temos. Pažymėjau, kad noriu vyro, t.y. ne berniuko ar vaiko. Nenoriu mamytės sūnelio, kuris ieško ne žmonos, o antros mamos. Antra vertus, nenoriu vyro, kuris ieško ne žmonos,

bet lėlytės, su kuria galėtų žaisti ir, reikalui esant, išstatyti parodai. Noriu vyro, kuris žino, kad jis yra vyras, turįs visišką pasitikėjimą savo vyriškumu. Vyras, kuris jaučia reikalą savo vyriškumą įrodyti lovoje su skirtingomis partnerėmis prieš vedybas ar po vedybų, nėra man užtektinai vyriškas. Taip pat vyras, kuris bijo prarasti savo vyriškumą, padėdamas kitiems kad ir prie „bobiškų“ darbų, nėra vyras.

Norėčiau turėti visapusiškai subrendusį vyrą. Žmogus bręsta visą savo gyvenimą. Brendimas vyksta keleriopose srityse ir ne tuo pačiu greičiu. Kai kurie žmonės dėmesį kreipia tik į kai kurias sritis ir jas sąmoningai tobulina. Pavyzdžiui, gabus jaunuolis stengiasi savo smegenis gerai išmankštinti, tačiau besididžiuodamas savais įvairiopaš gabumais, su panieka žiūri į mažiau gabius — nebando jų atjausti ir jiems padėti. Antra, atletas, bedresiruodamas savo kūną (o dar laimėjęs ir porą medalių) mano jau viską pasiekęs, jaučiasi daug pranašesnis už „knygų žiurkę“. Arba koks nors „mokslininkas“ taip susižavi savo apsišvietimu, kad randa reikalo šaipytis iš tamsiapročių, kurie dar laikosi „prietarų“ — tiki Dievą. Šie pavyzdžiai gali atrodyti perdėti, tačiau aš asmeniškai pažįstu bent po vieną šių kategorijų atstovą. Tad kalbėdama apie visapusišką subrendimą, turiu minty fizinį, emocinį, protinį ir dvasinį subrendimą.

Koks yra vyriškas vyras? Tai vyras, kuris žino, kad jis yra vyras, ir jokia išorinė įtaka jo nepakeis. Tai vyras, kuris moka kirviu malkas kapoti ir vaikui vystyklą pakeisti; kuris sugeba automobilio motorą pataisyti ir kotlietus iškepti; kuris įstengia mokslinę tezę parašyti ir sagą išsiūti; kuris viršininkui gali įtikinančiai įrodyti jo klaidą, neprarandant draugystės; tai vyras, kuris nusiminusiam vaikui leidžia šachmatais laimėti ir neraudonuoja, kai draugas jį užklumpa, indus plaunant.

Prie šių pozityvių vyriškumo aspektų noriu paminėti tris ydas, kurios sugriauna ir gražiausią šeimos gyvenimą, būtent: pavydas, šykštumas ir pagarbos stoka. Pavydas pradžioje gali atrodyti, kaip meilės išreiškimas, nes vyras visą laiką nori būti su savo mylimąja, jam gaila atskirai praleisto laiko. Tačiau pavydas, kaip vėžio liga, netramdomas plečiasi. Ilgainiui kyla visokie įtarimai, jei žmona vėluoja namo grįžti ar per kokį subuvimą su kitu vyru pakalba ar pašoka. Prasideda visokie kamantinėjimai: kur buvai, ką sakei, ar tikrai nemeluoji, ką slepi? Toks gyvenimas pagaliau pasibaigia skrybomis arba tikru pragaru žemėje. Pavydas yra tikras nesubrendimo įrodymas. Natūralu, kad vaikai būna pavydūs, tačiau jie augdami ir bręsdami išmoksta dalintis. Subrendęs jaunuolis pasitiki ir savimi, ir kitu. Kai vedę žmonės vienas kitu pilnai nepasitiki, daug jėgų ir sveikatos sutaupto, nesigilindami į bereikšmius įtarinėjimus ar pasiteisinimus. Tokia pora gali laisvai dalintis dienos išpūdziais ar nuotykiiais, nesibaimindami ir tuo praturtindami savo gyvenimą. Taip pat visiškai pasitikėjimas puoselėja stiprų užsiangažavimą niekad šio pasitikėjimo nesugriauti.

Šykštumas yra panašus į pavydą tuo, kad čia taip pat reiškiasi nenoras dalintis. Reikia atskirti šykštumą nuo taupumo. Taupus žmogus be reikalo gėrybėmis nesišvaisito, o šykštuolis tas gėrybes kasdien perskaičiuoja. Prisimenu, kartą buvome pakviesti į svečius. Jie buvo gražiai įsitaisę. Šeiminiškai visiems įpylė po mažą taurelę vokiško gėralo, o išgėrus, antrą įsipylė tik sau. Paskui butelį išnešė iš kambario. Gaila, kad tada neturėjau drąsos paprašyti, kad ir man dar antrą įpiltų...

Norėčiau pagarbos stoką priskirti prie gerai išvystyto egoizmo. Tai yra žmogus, kuris per savo užriestą nosį nemato kito. Tokius mėgstama vadinti neišauklėtais, tačiau kokio gi auklėjimo reikia, kad žmogus su kitu asmeniu elgtųsi kaip su žmogum, o ne kaip su daiktu? Egoistas save laiko svarbesniu už kitus, jo jausmai svarbūs — kito ne. Toks vyras nesismulkindamas žmoną

viešai išbars ar pašieps. Ši elgesį praktikuos ir su kitais. Šio ekstremo antitezė — altruistas. Šis vyras kitus laiko sau lygiais žmonėmis. Jis kito sąmoningai neužgaus. Kad ir labai nemalonią tiesą mokės kitam taip pasakyti, kad žmogui padėtų, o ne jį suniekinėtų. Toks vyras, grįžęs namo, neklaus žmonos, "ką darei visą dieną?" Taip pat bus lankstus žmonos norams, pomėgiams. Su metais keičiasi žmonės, keičiasi ir jų norai. Jei vieną kartą patiko žmonai rožių puokštė, tai nereiškia, kad po 5 ar 10 metų ją dar vis tokia dovana žavės. Man pačiai labai patinka gyvos gėlės. Kadais būdavo labai smagu gauti ar tai visą puokštę, ar vieną rožės žiedą. Bet ilgainiui pasikeitė gyvenimo sąlygos, ir vietoj gėlių puokštės aš noriu gauti gėlių krūmą darželiui ar kokį žalumyną namie auginti. Žinoma, kartais smagu (kas pora metų) žiemą gauti gyvų gėlių staigmeną, tačiau dažniau tai nepatinka, nes gaila žiūrėti, kaip vysta "pinigai" ant stalo. Taigi aš noriu tokio vyro, kuris neklaustų: "Tai kodėl Tau tos rožės nepatinka... prieš dešimt metų iš kailio nėreisi, jas gavus".

*Vyras-vaikas.* Nors vaikai išauga į vyrus ir moteris, tačiau kiekviename dideliame kūne slypi vaikas. Šis vaikas moka žaisti, moka juoktis, moka džiaugtis Dievo pasauliu. Tad aš noriu vyro, kuris šio vaiko savyje neužsmaugė. Per dažnai esu girdėjusi pasakymą "nesielk vaikiškai". Tačiau kaip kartais smagu nusimesti suaugusiojo apsiaustą ir elgtis vaikiškai: rudenį per nukritusius lapus vaikščioti ar vartytis ir klausyti, kaip jie šnara; žiemą sniego pilį statyti ar sniego gniūžtėmis mėtytis; pavasarį sekėti kiekvieną naują daigą, kol jie išaugs į gėles (paskui surimtėti, tas gėles nusikinti ir pamerkti ant stalo); vasarą gulėti ant pievos, žiūrėti į debesis ar žvaigždes ir svajoti. Kita vaikiška savybė yra smalsumas-kūrybingumas. Žmogus-vaikas visuomet kuonors domėsis, nenuobodžiaus. Kažkur skaičiau, kad Einšteinas kartą basas ėjo paėžere šlapiu smėliu. Kiti žiūrėjo į vandenį ir gėrėjosi debesimis, o jisai stebėjosi, kad šlapiame smėlyje mažiau kojos smenga ne-

gu sausame. Ilgainiui jis šį fenomeną išvystė į mokslinę formulę. Tai va, jeigu jam orumas nebūtų leidęs basam bristi per smėlį, turėtume viena formulė mažiau.

*Talentai.* Ne visi vienodais talentais yra apdovanoti, tad reikalauti iš vyro vienokio ar kitokio būtų nerealų. Kai kurie naggingumai, reikalui atsiradus, išsivysto, bet jie nėra esminiai. Tačiau vieną sugebėjimą laikau reikalingu — tai humoras. Vyras, sugebąs pasijuokti iš savęs bei kitų absurdiškumo, neturės laiko per daug puikybėn keltis ir save pervertinti. Aktyvus humoras prągiedrina nuotaiką ir atleidžia įtampą, nežiūrint kokios bėdos susikrauna. Reikia skirti humorą nuo sarkazmo. Sarkazmas arba kitų pašėpimas — tai ginklas, kurį vartoja ne vyrai, bet vištągaidžiai, bandydami parodyti savo nesamą pranašumą.

*Vyras ir religija.* Nors esu katalikė, tačiau negaliu atvirai reikalauti, kad vyras būtina turėtų būti katalikas. Man svarbiau, kad jis gyventų krikščionybės principais, negu kad oficialiai priklausytų Katalikų Bažnyčiai. Labiau noriu vyro, kuris tiki Dievą ir pagrindinius Kristaus mokslo principus išreiškia savo santykiyje su artimu. Kartais galima susidaryti įspūdį, kad garbinama ne Dievas, o religija. Išoriniu religinės praktikos formų akcentavimu žmogus jau save laiko geru kataliku, nekreipdamas per daug dėmesio į krikščionybės įgyvendinimą kasdieniniame gyvenime. Noriu vyro, kuris suprastų tiek nuodėmės, tiek dorybės esmę, bet nepaskęstų nereikšmingose smulkmenose.

*Visuomeninis darbas* — tai įnašas tautos išlaikymui. Kiekvienas asmuo turi pareigą prisidėti prie tautybės išlaikymo. Išėivijoje šis įnašas reiškiasi įvairiomis formomis. Kaip kitose srityse, taip ir čia ne visi proporcingai pagal savo sugebėjimus reiškiasi. Vieni sėdi namie ir apskaičiuoja, kad net ir savo vaikus lietuviškai mokyti per sunku, o kiti, savo žmonas ir vaikus palikę, laksto po pasaulį "visuomeninkaudami". Tarp šių kraštutinumų yra daug įvairaus plauko visuomenininkų. Iš šalies žiūrint, atrodo, kad

lietuvių tarpe visuomeniškas veikimas yra lygus amerikiečių golfo žaidimui. Tai proga išėiti iš namų, pasportuoti (anė sviedinuku, mūsiškiai žodžiu), na, ir savoj kompanijoj alaas ar kavos išgerti. Įdomu, kas būtų, jei visi vyrai pirmiausia savo šeimomis ir saviimi rūpintųsi?

Nenoriu visiškai nupeikti visuomeninės veiklos, tačiau noriu skirti reikalingą ir liuk-susinę veiklą. Pvz. pereitą vasarą jaunučių stovyklos komendantu buvo jaunos šeimos tėvas. Šis jo dalyvavimas buvo labai įvertintas stovyklautojų tėvų. Jo paties šeima taip pat nebuvo apleista, nes vieni jo vaikai dalyvavo stovykloje, o kiti, jaunesni, su mama ten pat vasarojo. Šis jo įnašas buvo labai reikalingas ir sujungė visuomeninę veiklą su vyro-tėvo įsipareigojimu. Antra vertus, per įvairius minėjimus yra populiaru kviesti svečių paskaitininką. Paprastai pasiūlo apmokėti tokio svečio kelionės išlaidas ir dar pietus magaryčių prideda, o kartais tiesiog prašo aukotis "lietuvybės labui". Labai išimtiniais atvejais kviečia atvykti su žmona ir vaikais, visiems garantuodami nakvynę. O man atrodo, kad jei paskaita gerai paruošta, nėra būtino reikalo pačiam autoriui, palikus šeimą, lėkti per pusę Amerikos jos skaityti. Tai gali ir kuris nors vietinis atlikti. Žodžiu, prieš įsipareigodamas visuomeniniam darbui, vyras turi pareigą gerai apgalvoti, ar šis darbas nesutrukdytų jo esminių įsipareigojimų.

*Lietuvybės samprata.* Kaip jau minėjau, noriu, kad vyras būtų lietuvis. Daug visur teko sutikti lietuvių, tai gan lengva atrinkti, kokių aš nelaikau susipratusiai lietuviams. Vyras, kurs pinigine auka remia lietuvišką veiklą, o savo vaikų neleidžia į lietuvių jaunimo stovyklas, man keistokai atrodo. Nors dalis jo aukos bus panaudota skiepyti lietuvių kitų vaikams, bet jo paties prieaugliui ši privilegija paneigta. Panašiai atrodo ir tie, kurie savo pavardes suamerikietina, kad ktiems būtų lengviau išstarti, o save laiko patriotais. Nerealiai atrodo ir kitas ekstremas, būtent tie, kurie pripažįsta Lietuvą tik tokią, kokia ji buvo prieš karą. Dabar ten gyvena tik komunistai, ir jei kas drįsta



ten vykti, tai, savaime aišku, yra raudonas parsidavėlis. Taip pat šie "karšti patriotai" visomis jėgomis bando paneigti bet kokią negatyvų pareiškimą apie nepriklausomos Lietuvos gyvenimą.

Noriu vyro, kuris nebijotų konkrečiai žiūrėti į Lietuvos praeitį ir dabartį; tokio, kuris, skiepydamas vaikams tėvynės meilę, nebando užtušuoti jos netobulumų, vis tiek ar tai būtų buvę praeityje, ar dabartyje. Noriu vyro, kuris be emocijų galėtų nuspręsti, kuri žmonių grupė kokią įtaką turi ar turėjo lietuviybės išlaikymui. Pvz. dabar daug dainų ir minėjimų pašvęsta partizanams, bet dažnai užmirštami knygnešiai, kurių įnašas lietuviybės išlaikymui tikrai yra didelis.

Šiomis dienomis matome, kad jeigu koks nors šiame krašte gerai išsikūręs ir dirbąs pagarbioje profesijoje asmuo paaukvoja Lietuvos Fondui ar atvyksta kur nors su paskaita, tai visa spauda apie tai rašo. Neįėjus, kad jis tokiu būdu prisideda prie lietuviybės išlaikymo, bet ar ne didesnis nuopelnas yra tų asmenų, kurie dirba lituanistinėse mokyklose ir jaunimo organizacijose? Labai retai spaudoje tenka skaityti apie kokios nors lituanistinės mokyklos mokytojos pagerbimą, nebent tada, kai ji numiršta. Būtų labai gražu, jei kiekvienas dienraštis ar žurnalas, dėkodamas už daktaro Vieno ar profesoriaus Antro auką bei paskaitą, ta proga padėkotų ir kokiai nors lituanistinės mokyklos mokytojai ar mokytojai.

Tėvas. Noriu vyro, kuris nebijotų būti tėvu ir, tokiu tapęs, nesigailėtų. Norėčiau vyro, kuris nesijaučia jau įrodęs savo vyriškumą, jei turi sūnų ar parneša namo čekį. Kažkodėl prisimenu vieną šeimą, kur po dviejų vaikų žmona turėjo apsispręsti daugiau prieauglio neturėti, nes vyras tiek iš jos dėmesio bei darbo reikalavo, kad daugiau vaikų auginti neturėjo nei laiko, nei jėgų. Na, toks egoistas tai ne man. Į egoistų kategoriją noriu surašyti ir tuos vyrus, kurie, grįžę iš darbo, jaučiasi jau visas savo pareigas atlikę, o visa namų ruošą bei vaikų auginimas — tai grynai žmonos darbas. Tikras vyras-tėvas nori dalyvauti vaiko

auginime ir auklėjime. Jis nesipurtytys naujam prieaugliui vystyklų pakeisti ar iš buteliuko pamaitinti. Vėliau ras laiko su vaiku užsiimti, pažaisiti. Vaikas augdamas turi aktyviai jausti, kad turi du skirtingus tėvus: tėvą ir motiną. Jeigu kuris nors iš tėvų savo vaidmens neatlieka, tai vaikas psichologiškai yra sumaišomas ir net pažeidžiamas. Vaikas nuo mažens vysto savo lyties sampratą, sekdamas tėvus. Tad jei vyras turi "guminį nugarkaulį" (yra "wishy-washy"), moteriai reikia nors vaikų akyse jį išlaikyti kaip šeimos galvą. Žinoma, toks darbas nėra lengvas, tad geriau už tokio visai netekėti. Tėvas, kuris nuoširdžiai domisi vaikais, jų interesais, pasisėkimais bei nepasisėkimais, nesirūpins apie kartų skirtumus. Toks tėvas visuomet ras laiko vaikui, mokės jį pamokyti ir nuraminti ar, reikalui esant, padės jam susigyventi su "likimu". Toks auklėjimas konkrečiau paruoš vaiką atečiai ir, laikui atėjus, jis nebijos žengti iš namų savo pasirinktu keliu ir ras laiko į tokius namus grįžti.

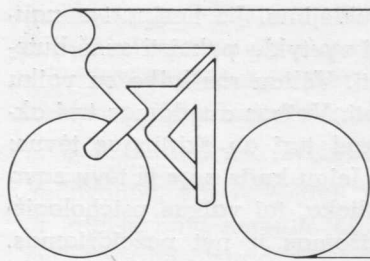
Tai toks mano norimo vyro šikcas. Baigdama jaučiu pareigą paminėti intymius santykius vedybų fone. Vis tik vyro, o ne brolio noriu. Tačiau apie tai plačiau rašyti nematau reikalo. Kai tarp dviejų žmonių egzistuoja tikra meilė, intymūs santykiai ją įprasmina; jei meilės nėra, tai ir visa informacijos enciklopedija artimesnių santykių neįprasmins.

---

• *Užbaigiant Šventuosius metus, į iškilmes Vatikane susirinko per 150.000 žmonių, nepaisant šalto oro. Savo kalboje popiežius Paulius VI pareiškė tvirtą viltį, kad meilės civilizacija pirmaus. Apskaičiuojama, kad apie 330 milijonų žmonių matė tas iškilmes, per televiziją perduodamas 41 šalyje.*

• *Esperanto kalba programą Vatikano radijas įvedė šalia religinių programų 30-čia pasaulio kalbų.*

• *Popiežius Paulius VI šių metų pradžioje kreipėsi į valstybių vadus, prašydamas viską daryti, kad būtų išsaugota taika.*



## Kokius norėčiau turėti tėvus

(„Laiškų Lietuviams“ konkurse V premiją laimėjęs rašinys)

*Rasa Miliauskaitė (15 m.)*

Visiems yra žinoma, kad niekas negali sau pasirinkti tėvų. Jei prieš gimdama aš būčiau galėjęs pasirinkti tėvus, tai būčiau pasirinkęs tokius, kurie mane mylėtų ir saugotų.

Tėvai, savo vaikus augindami, turi jiems parodyti daug meilės, supratimo ir, reikalui esant, padėti jiems įvairiuose rūpesčiuose. Kartais vaikai sako, kad tėvai nieko nesupranta ir neužjaučia jų jausmų. Bet reikia žinoti, kad visi tėvai vieną kartą buvo taip pat maži vaikai ir perėjo per tuos pačius augimo laipsnius, kaip ir mes. Tėvai visomis jėgomis stengėsi užauginti vaikus sveikus ir gerus, o vaikai apsisukę sako, kad tėvai jų nemyli ir jais nesirūpina.

Aš norėčiau turėti tėvus, kurie mane pamokytų, jeigu darau ką nors bloga, ir pabartų, kad ateityje to vėl nepakartotčiau. Kartais skaitai apie tėvus, kurie kasdien muša savo vaikus dėl to, kad jie verkia arba ko nors prašo. Tokie tėvai yra neverti turėti vaikų. Jei vaikas verkia, tai pašnekėk su juo, parodyk, kad jį supranti ir užjauti. Jeigu vaikas nori, kad tėvai jam būtų geri, tai ir jis jiems turi būti geras. Daugiausia viskas priklauso nuo šeimos. Šeima turi būti artima, ir vieni kitiems turi padėti. Jeigu vaikai ir tėvai gerai sugyvena, tai toji šeima bus laiminga.

Štai receptas, kad šeima būtų linksma ir laiminga:

Reikia paimti keturis puodukus meilės, tris šaukštus nuoširdumo, vieną puoduką teisingumo, dvi kvortas atleidimo ir dubenį

juoko. Paskui viską sumaišyti ir pabarstyti linksnumu bei saulės spinduliais. Gausite tikrai laimingą šeimą. Mes kasdien pagal šį receptą gyvenam ir esame labai artima šeima. Nors Dievas man davė tėvus, visai manęs nepasiklauses, bet jeigu būčiau galėjęs pasirinkti, tai tikrai būčiau pasirinkęs tuos pačius tėvus, kuriuos dabar turiu.

## III Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą užbaigus

*Rasa Lukoševičiūtė*

Sakoma, kad istorija amžinai kartojasi. Šių metų Kalėdų atostogų laikotarpyje vienas iš svarbesnių lietuvių išeivijos gyvenimo įvykių pasikartojo: Pietų Amerikoje įvyko III Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas. Trečią kartą suvažiavo jaunimas iš dešimt skirtingų pasaulio kraštų; trečią kartą stovyklavo, diskutavo, dainavo ir šoko kartu; trečią kartą susitiko seni draugai; buvo proga užmegzti naujus ryšius su po visą pasaulį išbarstytu lietuvišku jaunimu; trečią kartą atsidarė durys į naujus išgyvenimus.

Yra sakoma, kad praeitis ir jos patyrimas yra geriausia gyvenimo mokykla. Įdomu pažvelgti, kaip šis kongresas pasimokė iš praeities ir pajėgė duoti naujus vaisius; įdomu pažvelgti į vietą, rengėjus, dalyvius, programą ir nutarimus. Nemėginsiu kongreso aprašinėti dalykiškai — tai jau buvo atlikta mūsų kasdieninėj spaudoj.

Pietų Ameriką visada įsivaizduojame kaip kraštą, kuriame randame džungles ir

žmogėdras, smauglius ir beždžiones — pa-  
čią laukiniškiausią gamtą. Susipažinę su  
lietuviškos imigracijos duomenimis ir žino-  
dami, kad Pietų Amerikos didžioji lietuvių  
visuomenės dalis yra po I didžiojo karo at-  
važiavusieji, mes įsivaizduojame Pietų Ame-  
rikos lietuvius kaip nelietuvius: nemokan-  
čius kalbos, nepažįstančius savo Tėvynės,  
neatsidavusius lietuviškai veiklai. Yra keis-  
ta, kad mūsų pažengusi komunikacijos tech-  
nika nepajėgia mūsų tiksliai informuoti ir  
supažindinti su tolimais šio pasaulio kraš-  
tais. Bet gal iš tikrųjų tai nėra tikroji prie-  
žastis? Gal mūsų įsitikinimai mus verčia  
taip galvoti? Kokios bebūtų priežastys, yra  
laikas galvosena pakeisti ir pripažinti tam  
tikrus faktus. Pietų Amerikoje yra tamsių  
džiunglių, bet ir kai kuriose Šiaurės Ameri-  
kos valstybėse randame tokią gamtą. Ta-  
čiau šalia jų glūdi patys didžiausi pasaulio  
miestai. Pietų Amerikoje yra lietuviškai ne-  
kalbančių lietuvių, taip kaip ir Šiaurės Ame-  
rikoje. Bet yra ir tokių, kurie puikiai moka  
kalbą, dirba lietuvišką darbą mokyklose  
bei parapijose ir organizuoja visokius suva-  
žiavimus bei skirtingų pobūdžių stovyklas.

Mes kartais būname apsibrėžę neištrina-  
mais ratais, kurie iš mūsų padaro asmenis,  
kaip laikrodžio rodyklės, besisukančias vis  
į vieną pusę ir niekad nenustojančias. Kad  
pakeistume kryptį, mes reikalaujame iš gy-  
venimo nuolatinių įrodymų. Ruošimas kon-  
greso Pietų Amerikoje buvo skylė storoje  
mus supančioje sienoje, nes tai davė progą,  
iš vienos pusės, mums, šiaurės amerikie-  
čiams, australams ir europiečiams, susipa-  
žinti su kraštu ir jo gyventojais. Iš kitos pu-  
sės, lietuviai Pietų Amerikoje turėjo neeilinę  
progą įrodyti sau ir kitiems, kad jie tiek  
pat sugeba, kaip ir visi kiti. Visi tie, kurie  
buvo Pietų Amerikoje, jauni ir seni, paste-  
bėjo, kad Argentinos, Urugvajaus ir Brazili-  
jos lietuviai buvo nuoširdūs bei atviri. Jie  
stengėsi, kad mums viskas būtų gražu ir  
įdomu. Paveldėję krašto gyventojų lėtą, bet  
smaugų gyvenimą, jie mums sudarė šeimy-  
nišką nuotaiką ir progas pažinti kraštą, žmo-  
nių nuotaikas bei skirtingus didmiesčius.  
Kongreso programoje jautėsi tam tikros

Šiaurės Amerikos idėjos, bet Pietų Ameri-  
kos jaunimas vieningai dirbo, išreikšdamas  
savo galvosena ir savo norus bei nuomones.  
Mes turime išmokti pažinti savo veiklos tik-  
roves; tiktai išmokę tai daryti, mes pripa-  
žinsime ir kitų darbą bei pastangas, supra-  
sime jų norus ir nuomones, naujas idėjas,  
galvosenas ir naujus išgyvenimus. Mūsų  
asmenybės turi atsikratyti sunkių ratų ir pa-  
sidaryti atviros, kaip vėjarodžiai: tiems, ku-  
riems reikia, į tuos krypta veiklos kelias.

Susibūrimas - Susiorganizavimas - Veik-  
la. Kiekvienam sąmoningam lietuviui jau-  
nuoliui šie trys žodžiai yra girdėti. Daugu-  
mui jie net yra įgyvendinti. Iš tikrųjų susi-  
būrimas buvo pirmojo kongreso pagrindinė  
mintis; susiorganizavimas — antrojo kongre-  
so metu įsteigė Pasaulio lietuvių jaunimo  
sąjungą; veiklos planavimas buvo trečiojo  
kongreso vadovaujanti mintis. Taip, šis kon-  
gresas nustatė jaunimo sąjungos veiklos  
kryptį, bet jis taip pat pasinaudojo ir savo-  
tiškai integravo kitų dviejų kongresų mintis  
ir tokiu būdu išvengė labai daug praeities  
klaidų, palengvindamas savo užduotis. Jei-  
gu įsidėmėsime III Jaunimo kongreso pro-  
gramą, stovykla (pirmoji dalis) įvyko Ar-  
gentinoje, talentų vakarai ir skirtingi pasi-  
rodymai (antroji dalis) Urugvajuje, studijų  
dienos (trečioji dalis) Brazilijoje. Prisimenant  
antrojo kongreso programą ir apkeitus pir-  
mą dalį su antra, pastebėsime, kad svarbūs  
studijų dienų nutarimai seka linksmą susi-  
pažinimo dalį. Dėl šių priežasčių antrojo  
kongreso atstovai gali pripažinti laiko trū-  
kumą svarbiems sąjungos nutarimams ir  
nuovargį tęsti balsavimus bei diskusijas  
jaunimo reikalais. Aišku, kad, nesusipažinus  
su vieni kitais, su skirtingų kraštų proble-  
momis, yra sunku spręsti ir suredaguoti nu-  
tarimus ar ieškoti išeičių. Bet taip pat šio  
kongreso metu paaiškėjo, kad, nesusipaži-  
nus su organizavimo bei vadovavimo prin-  
cipais, yra sunku greitai spręsti problemas.  
Šio kongreso atstovai, dalyviai ir organiza-  
toriai pamatė, kad pats pavojingiausias  
priešas yra laikas. Nemokant jo valdyti ir  
kontroliuoti, jo taip ir pritrūksta. Taiigi Ar-  
gentinos stovykloje susipažinome vieni su

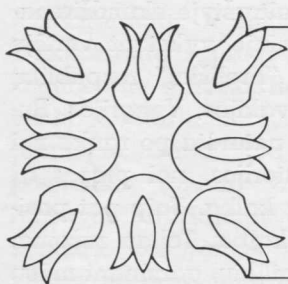
kitais, bet ir atkreipėm didelį dėmesį į techniškus klausimus bei galimybes. Jau stovykloje įvyko Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos suvažiavimo sesijos, kur išrinkome prezidentą, pasiskirstėme į Darbo komisijas ir tose komisijose jau gvildenome mintis, kurios išdiskutuotos studijų dienose, Brazilijoje, virto nutarimais.

Kūrėme skirtingas darbo komisijas, bet ir jaunatvišką nuotaiką, kuri atsispindėjo mūsų skirtinguose užsiėmimuose. Du stovyklos įvykiai paliko man asmeniškai labai daug išgyvenimų ir prisiminimų: laužas ir Kūčios. Jaučiau skirtingas nuotaikas, bet abu įdiegė man vienos didelės šeimos jausmą. Jauni lietuviai, susirinkę vienoj vietoj iš skirtingų pasaulio kraštų, skirtingų kultūrų, rado vieną bendrą kalbą: lietuvišką žodį, dainą, papročius, tradicijas. Iš tikrųjų, laužo metu dainavome senas lietuvių liaudies dainas ir tradicines praėjusių kongresų melodijas; šaukėme šūkius, vaidinome visokius įvykius, kraštus ir mintis, ir kiekvienas suprato. O tas, kuris nesuprato, bent pamatė, kiek lietuvių kalba, daina ir papročiai yra svarbūs mūsų ryšininkai. Kūčių metu, kur daugumas buvo palikę savo šeimas ir draugus tolimuose pasaulio kraštuose, dalindamiesi plotkeles, jautė, kad tas, kuris stovėjo priešais ir linkėjo "linksmų šventų Kalėdų", tai nebvo tik Pietų amerikietis, australas, europietis ar šiaurietis; tai buvo jaunas lietuvis ar jauna lietuvė, kurie galvoja, kaip tu, ir gyvenime susiduria su tomis pačiomis problemomis bei siekimais.

Taigi stovykloje užmezgus pirmuosius ryšius, tęsiant savo kelionę ir patį kongresą, Urugvajuje teko tikrai susipažinti. Labai laisvoje nuotaikoje lankėme visokius krašto lietuvių suorganizuotus talentų vakarus. Juose įsitikinome, kad jie neturi tik "balinę" prasmę; jie taip pat turi ką nors bendro su kompeticija, kuri kartais labai naudinga. Daug kartų pasitaikė išgirsti, kad pavieniai talentai ar skirtingos dainų ar tautinių šokių grupės gimė ir susiorganizavo kongresui, kad kraštas turėtų savo atstovus. Tai tik įrodo, kad prieškongresinė ir pokongresinė veikla turi pačią svarbiausią kongreso

reikšmę; kongreso nutarimai neturi jokios prasmės, jeigu nėra tęstinumo ir neįvykdoma tai, kas buvo sprendžiama, diskutuojama ir aptariama studijų dienose.

Kongresas turėjo labai aiškų tikslą: nurodyti naujai įsikūrusiai ir susiorganizavusiai sąjungai veiklos kelią ir gaires. Šias gaires sprendėme tose darbo komisijose, studijų dienose Brazilijoje ir nutarėme, kad sąjungos veikla bus politinė, visuomeninė ir kultūrinė. *Ryšių klausimas* yra labai svarbus, ir teks atrasti būdus bei priemones, kaip suorganizuoti kiekviename krašte ryšininkų tinklą, kuris palaikys glaudžius ryšius ir teiks informaciją apie savo krašto jaunimą, jo siekius ir problemas Pasaulio lietuvių bendruomenei, Jaunimo sąjungai ir kitiems kraštams. *Visuomeninė ir kultūrinė* srity atkreiptas dėmesys į neorganizuotą ir nuo lietuvių aktyvaus gyvenimo nutolstantį jaunimą. Daug rūpestčio sukelia žinių ribotumas apie mūsų išėivijos ir okupuotos Lietuvos gyvenimą. Lietuvių kalbos tobulinimas ir lituanistinių žinių gilinimas yra kitas svarbus rūpestis ir darbas. Įvairūs meniniai vienetai ir jų lankymasis su pasirodymais tarp visame pasaulyje išsisklaidžiusių lietuvių yra svarbus lietuviybės išlaikymo faktorius. Daugiausia dėmesio susilaukė *politinė veikla*. Jaunimo sąjungos narių amžius labai skirtingas, bet visi jau tokių metų, kad gali siekti aukštųjų mokslų. Taigi sąjungos eilėse yra daktarų, inžinierių, teisėjų, psichologų, sociologų, žurnalistų, rašytojų... Vieni jau baigę, kiti netrukus įsigys profesijas, dar kiti tik pradeda. Taigi lietuvių jaunimo sąjungos narių yra visuose visuomenės sluoksniuose. Mes esame vispusiška jėga: esame išsimokslinę visose srityse ir esame išsiskalidę po visą pasaulį. Kai kas gal laikys šiuos faktorius mūsų nenaudai. Bet gerai pagalvojus, jie gali pasidaryti mūsų reikšmingiausi ir efektyviausi ginklai, tik reikia gerai susiorganizuoti ir pasiskirstyti pareigomis. III kongreso metu paaiškėjo, kad mes esame jauni lietuviai, kurių organizacinės problemos ir veiklos būdai skiriasi pagal kraštą; mūsų veikimo tikslas visame pasaulyje yra tas pats: Lietuva, lietu-



Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

**RUSŲ KALBA LIETUVOS MOKYKLOSE**

Lietuvos respublikos mokslo ministro pavaduotojas K. Žukauskas sako, kad rusų kalba šiandien yra tarptautinis kelias į pasaulinės kultūros vertybes... Ją moka daugiau kaip penki šimtai milijonų žmonių visuose žemynuose... Tik rusų kalba atveria kelią į mokslo, technikos ir kultūros ateitį...

Sausio 21 d. Lietuvos komunistų partijos suvažiavime ypač buvo svarstoma, kokiais būdais rusų kalbą mokyti Lietuvos mokyklose. Komunistams rusų kalbos mokėjimas turi svarbią politinę reikšmę. Yra galinga

tarptautinio komunizmo žmonių auklėjimo priemonė. "Tarybiniam mokytojui" džiaugiamasi, kad respublikos aukštųjų ir specialiųjų vidurinių mokyklų dėstytojai tai gerai supranta ir su didele atsakomybe žiūri į svarbiausią mokomą dalyką — rusų kalbą. Rusų kalba pradedama mokyti jau pradžios mokykloje.

Sovietų Sąjunga žemės valdoma sritimi yra viena didžiausių pasaulyje valstybių. Beveik pusė Sovietų Sąjungos gyventojų yra pavergtos tautos, kurios nekalba rusiškai. Iš viso šiandien Sovietų Sąjunga su

viai ir jų laisvė. Šie trys žodžiai skatino mūsų tėvus prie visuomeniško darbo per kelias dešimtis metų; savotiškai šie trys žodžiai skatina ir jaunimą šiandien. Pastatydami sąjungos veiklą ant politinio kelio, mes suprantame, kad ne tik Lietuva ir jos laisvė mus skatina stoti į lietuvišką darbą, bet kad mes esame Lietuvos ir jos gyventojų garsiaikaliai. Lietuviai Lietuvoje kenčia, aukojasi, dirba, yra persekiojami. Tik jie, o ne kas kitas išsikovos savo kraštui laisvę. Jie kovoja, būdami po sovietine spauda. Mes gi, išėivijos lietuviai, esame tie, kurie, rusiškam milžinui nematant, tą spaudos antklodę kartais pakeliam, o kartais ir visai nutraukiam. Nuo mūsų politinės veiklos išėivijoje priklauso lietuvių Lietuvoje pastangos ir kova.

III Pasaulio lietuvių jaunimo kongrese buvo daug dirbta, diskutuota, tartasi ir susidurta su neeilinėmis problemomis. Bet neužmirškime, kad tai buvo pasaulinio masto

įvykis, kuris reikalavo nepaprasto organizuotumo, bendradarbiavimo ir supratimo. Šiuo metu daugeliui kyla visokie klausimai: ar kongresas pavyko? ar apsimokėjo jį ruošti Pietų Amerikoje? ar iš viso kongresai naudingi? Jeigu mes tikime, kad tik ateitis atsakys į šiuos klausimus ir bijome trumpai atsakyti TAIP ar NE, žvelkime į trijų savaičių vaisius: skirtinguose kraštuose gimė sąjungos idėja, nauji kultūriniai vienetai, stiprūs, iki šiol nepažįstami jaunimo vadai, konkretūs uždaviniai ir nutarimai. Jeigu mums, lietuviškam jaunimui, nerūpėtų mūsų ateitis ir veikla, mes nebūtume rinkę naujos sąjungos valdybos, nebūtume sprendę sekančio kongreso datų ir krašto, nebūtume važiaavę į Pietų Ameriką, tokį tolimą kraštą, posėdžiauti. Tol, kol bus jaunimo, kuris ras prasmę rinktis kartu, važinėti po pasaulio kraštus, kad galėtų susitikti, tol į iškeltus klausimus turime atsakyti ir atsakysime TAIP.

savo piliečiais ir "globotiniais" turi apie 433 milijonus gyventojų, kurie komunistų partijai sudaro nemaža rūpesčių dėl nuolat stiprančio tautinio jausmo ir laisvės troškimo.

#### ŠEŠTASIS LIETUVOS TSR RAŠYTOJŲ SUVAŽIAVIMAS

Sausio 14-15 d. Vilniuje įvyko Lietuvos Rašytojų sąjungos suvažiavimas, kuriame įžanginį žodį tarė poetas E. Mieželaitis. Ataskaitinį pranešimą padarė Lietuvos TSR Rašytojų sąjungos valdybos pirmininkas Alf. Bieliauskas. Jis kalbėjo apie sąjungos nuveiktus darbus tarp dviejų suvažiavimų, kurių paskutinis buvo 1975 m. gegužės 27-28 d. Per šiuos nepilnus šešerius metus Lietuvos TSR rašytojų sąjunga padidėjo 56 nariais. Šiandien sąjungoje yra 167 rašytojai, kurių amžiaus vidurkis 44 metai. 136 rašytojai dar neturi 60 metų amžiaus. 92 rašytojai rašo literatūrinius kūrinius ir tuo pat metu dirba įvairiose įstaigose. 28 yra pensininkai, 47 rašytojai yra nuolatiniai. 1970 m. rašytojų amžiaus vidurkis buvo 48 m., taigi sąjunga jaunėja.

Suvažiavime iškeltas rašytojo kūrybinio laiko klausimas, nes laikas pats didžiausias rašytojo turtas. Siūloma susitarti su darbo vieta, kad joje dirbąs rašytojas galėtų atvykti į darbą nuo vidurdienio, kad jis gautų per savaitę nors vieną kūrybinę dieną, o per metus — bent vieną kūrybinį mėnesį.

Tarp dviejų suvažiavimų "Vaga" išleido 597 verstines literatūros knygas. Grožinė literatūra į lietuvių kalbą verčiama iš 35 pasaulio kalbų, jų tarpe iš 13 tarybinių tautų. Lietuvių literatūra buvo plačiai verčiama į kitų tautų kalbas. "Brolišku" tarybinių respublikų leidyklos išleido 140 lietuvių rašytojų knygų, o užsienio šalyse — 65. "Vagos" leidyklos duomenimis, Lietuvoje dirba apie 300 vertėjų. Daugiausia buvo išversta į rusų kalbą — 67 knygos. Čia vėl pabrėžiama rusų kalbos reikšmė. Sakoma, kad, plečiant lietuvių literatūros geografinius akiračius, per ją, lyg per plačiausius vartus, mes visi išeiname į pasaulį. Ji viena visuomenės mėgstamiausių mūsų planetos kalbų. Čia mes labai abejojame jos pasisėkimu. "Lite-

ratūros ir meno" savaitraštyje skundžiamasi, kad, 1975 m. Vilniuje vykstant vertėjų suvažiavimui iš kitų "brolišku" respublikų bei Lenkijos, Čekoslovakijos, Vengrijos, Rumunijos ir Bulgarijos, neturėta po ranka nei lietuvių literatūros istorijos, nei prozos ar poezijos rinkinių rusų kalba. Taip pat pasigesta vertimų anglų kalba. Toliau rašoma, kad didelį vaidmenį atliktų, garsinant mūsų literatūrą bei kultūrą, leidiniai rusų kalba, bet šis klausimas "išalo".

Per šešerius metus lietuvių kalba išleisti 25 romanai, kuriuose daugiausia svarstoma karo ir pirmųjų pokario metų žmonių pergyvenimai. Šie romanai gana įvairiai parodo nūdienio žmogaus santykius su dabartimi ir praetimi. Juose gvildenama tautinis būdas ir jo keitimasis dvidešimtojo amžiaus istorinių įvykių akivaizdoje.

Tarp penkto ir šešto suvažiavimo pasirodė 109 mūsų poetų knygos, neįskaitant knygų vaikams. Šiame skaičiuje yra 20 jaunų poetų, kurie išleido savo pirmąsias knygas. Lietuvių poezija yra mėgstama "broliškose" respublikose, o taip pat ir už šalies ribų. Tai patvirtina duomenys, nes vienam žymiausiajam lietuvių poetui Eduardui Mieželaičiui suteiktas garbingas Socialistinio Darbo Didvyrio vardas.

Drama neatsiliko nuo prozos. Kai kuriais laiko tarpais ją net pralenkia. 1974 m. Lietuvos teatruose buvo suvaidinta 2477 spektakliai. 507 buvo parašyti lietuvių. Neatsiliko drama jaunimui ir vaikams.

1974 m. pabaigoje atidarius naujuosius Valstybinio Akademinio Operos ir Baleto teatro rūmus, buvo pastatytos dvi naujos tautinės operos: V. Klovos "Ave, vita!" ir V. Barkausko "Legenda apie meilę".

Prie LTSR Kompozitorių sąjungos veikia muzikos kritikų skyrius su apie 40 narių. Kompozitorių ir Rašytojų sąjungos kartu su LTSR Kultūros ministerija rengia dainų varžybas ir už geriausias dainas skiriamos S. Šimkaus ir LTSR Vidaus reikalų ministerijos premijos. Varžybose dalyvauja dešimtys žinomų ir saviveiklinių kompozitorių. Atsiranda po keletą ar keliolika tikrai meniškai vertingų dainų.

"Literatūra ir menas" rašo, kad LTSR Kompozitorių sąjungos nariai parodė daug sugebėjimų ir ryžto. Reikšmingas įvykis buvo M. K. Čiurlionio 100-tųjų gimimo metinių jubiliejus. Gaila, kad nepavyko reikiamai pasiruošti tokiam atsakingam renginiui Maskvos Didžiajame teatre. Suprantamos koncerto programos sudarytojų pastangos patenkinti kuo įvairiausią auditoriją, bet koncerte, skirtame M. K. Čiurlioniui, vis dėlto skambėjo nemaža nieko artimo su jo kūryba neturinčių kūrinių...

Suvažiavimas nepraejo be komunistų partijos centro pasveikinimo. Partija linkėjo kovoti prieš buržuazinės estetikos koncepcijas ir intensyviau tyrinėti šiandieninį literatūrinį procesą, socialinę analizę derinant su estetiniu veiklumu; ryškinti komunistinį partiškumą ir liaudiškumą aukšto meninio lygio meistriškumu.

#### **KIPRO PETRAUSKO MUZIEJUS**

Kaune, Kipro Petrausko gatvėje Nr. 31, bus įsteigtas Kipro Petrausko muziejus. Keturiuose salėse bus išdėstyta apie 8 tūkstančiai daiktų, kurie bylos apie šį gražiabalsį dainininką. Muziejuje bus galima susidaryti vaizdą apie K. Petrausko trisdešimt penkerius metus trukusią teatrinę veiklą ir pamatyti jo sukurtus vaidmenis, kurių jam priskiriama aštuoniasdešimt. Ant sienų iškabinti teatriniai skelbimai liudys jį dainavus Milano, Romos, Stockholmo, Paryžiaus, Berlyno, Leipcigo, Miuncheno, Drezdeno, Barcelonos, Buenos Aires miestų operose.

Muziejuje bus įrengta salė, kurioje lankytojai galės klausytis Kipro Petrausko įdainavimų.

#### **AUKŠTESNIOJI MUZIKOS MOKYKLA VILNIUJE**

1940 m. Vilniuje buvo įkurta muzikos mokykla, kuri pavadinta J. Tallat-Kelpšos vardu. Mokykloje mokosi 600 moksleivių. Joje dirba 185 mokytojai. Mokyklos knygynas turįs 40 tūkstančių knygų, 3 tūkstančius plokštelių ir 770 magnetinių juostų. Mokykloje veikia muzikiniai vienetai: choras, simfoninis, pučiamųjų ir liaudies muzikantų ansambliai. Per metus mokykla surengia vi-

suomenei apie 50 koncertų. Mokykloje yra taip pat neakivaizdinis skyrius. Žmonės, baigę šią muzikos mokyklą, tęsia studijas konservatorijose arba dirba muzikinės kultūros darbą Lietuvos respublikoje.

#### **LIETUVIŲ POEZIJA TOTORIŲ KALBA**

Totorių literatūros leidykla Kazanėje išleido poezijos knygą "Pabaltijo poetai". Joje išspausdinta daugiau kaip šimtas lietuvių, latvių ir estų poetų kūrinių. Eilėraščius į totorių kalbą išvertė totorių poetas Zaki Nuri.

#### **PAMINĖTA POETO PRANO VAIČAIČIO GIMIMO ŠIMTMETIS**

Į Sintautus susirinko iš Vilniaus, Kauno ir kitų respublikos miestų gausus būrys jo poezijos gerbėjų, kurie paminėjo poeto gimimo šimtmetį. Minėjime buvo deklamuojamos dainos. Šia proga buvo išspausdinta nauja Prano Vaičiūčio poezijos knyga "Lėkite, dainos".

#### **PIRMOSIOS KNYGOS LIETUVOJE ATSIRADO PRIEŠ 450 METU**

Vilniuje įvyko suvažiavimas pagerbti Lietuvos spaudos pradininką Pranciškų Skoriną. Šia proga jo atminimui buvo atidengta lenta maždaug toje pačioje vietoje, kur 16 amžiuje veikė pirmoji spaustuvė. 1525-30 m. Vilniuje jis išspausdino penkias knygutes, vardu "Mažoji kelionių knygutė". Viena iš jų išlikus iki šiandien. Apie P. Skorinos gyvenimą ir veiklą yra daug spėliojimų. Jo literatūrinį palikimą tiria mokslininkai Maskvoje, Minske, Vilniuje, Kijeve, Prahoje ir Varšuvoje.

Krokuvos universiteto studentų įsirašymuose P. Skorina pavadintas "lituanus" todėl, kad buvo kilęs iš Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės. Pats save visur vadino rusu.

#### **IŠ SATYROS IR JUMORO ŽURNALO "ŠLUOTOS"**

Liaudies išmintis su komentarais:

"Drąsa žmogų puošia". — Praeisiu pro pririštą lojantį šunį, — pasiryžta bailys.

"Tik darbas yra turto šaltinis". — O tur-tas žmogų gadina, — prisimena tinginys.

**KAI KURIE LINKSNIŲ IVAIRUMAI**

Mūsų kalboje yra penkios daiktavardžių ir trys būdvardžių linksniuotės. Gana aiškiai nustatyta, kurie žodžiai priklauso tai ar kitai linksniuotei ir kaip jie linksniuojami. Vis dėlto kaip visur, taip ir čia pasitaiko išimčių, o kartais kasdieninėje žmonių kalboje galima užtikti ir netikslaus linksniavimo pavyzdžių. Neaiškumų ir "nutolinimų" nuo bendrų taisyklių ypač galima pastebėti pirmosios linksniuotės daiktavardžių vietininko ir šauksmininko linksniuose.

Veikėjų pavadinimus reiškiantys daiktavardžiai su priesagomis *-tojas*, *-ėjas* vienaškaitos vietininke turi galūnę *-uje*, pvz.: *mokytojuje*, *rašytojuje*, *siuvėjuje*. Tokią pat vietininko galūnę turi daiktavardžiai *vėjas* ir *kraujas* (*vėjuje*, *kraujuje*), bet dabar Lietuvoje išleidžiamuose raštuose vis dažniau tenka pastebėti šių žodžių vietininkus rašomus su galūne *-yje* (*vėjyje*, *kraujyje*). 1965 m. Vilniuje išleistoje akademinėje lietuvių kalbos gramatikoje sakoma, kad "norminėmis formomis dabar vis labiau linkstama laikyti šių daiktavardžių vienaškaitos vietininkus su galūne *-yje* (*kraujyje*, *vėjyje*, plg. taip pat *šalavijyje*, *kalavijyje*). Šnekamojoje ir grožinės literatūros kūrinių kalboje ši galūnė dažnai trumpinama" (Lietuvių kalbos gramatika, I tomas, 217 psl.). Paskui ten pat duodamas iš Balčikonio raštų paimtas pavyzdys: *Paskui aš gavau mirkti ant šlapio audeklo ir stovėti visą naktį vėjy*.

Šių daiktavardžių šauksmininkas yra: *vėjau*, *kraujau* (taip kaip ir *mokytojau*, *rašytojau*, *siuvėjau*), tačiau ir žmonių kasdieninėje kalboje, ir kai kuriuose raštuose daug

kartų teko girdėti ir matyti netikslią žodžio *kraujas* šauksmininko formą — *krauje!*

Atrodo, kad žodžio *Dievas* linksniavimas turėtų būti labai paprastas, jis linksniuojamas taip, kaip *kiemas*, tad vietininkas yra *Dieve*, tačiau daugumas rašo ir sako *Dievuje*, gal iš analogijos su *Kristuje*.

Pirmosios linksniuotės daiktavardžiai su galūne *-as* vienaškaitos šauksmininke turi galūnę *-e*: *vaike*, *berne*, *drauge*, *kaimyne* ir pan. Tarmėse dažnai tokie žodžiai vienaškaitos šauksmininke pasakomi su galūne *-ai*. Ši galūnė nėra svetima kai kuriuose žodžiuose nė bendrinei kalbai. Pavyzdžiui, tikriniai daiktavardžiai, reiškiantys vyrų vardus ir pavardes, vienaškaitos šauksmininke turi galūnę *-ai*: *Jonai*, *Petrai*, *Čepai*, *Paulauskai* ir t.t.

Taip pat vienaškaitos šauksmininke galūnę *-ai* turi mažieji daiktavardžiai su priesaga *-(i)ukas*: *Jurgiukai*, *Juozukai*, *Aliukai*, *tėteliukai*, *žmojiukai*, *stirniukai*, bet dažniau šauksmininke jie sakomi visai be galūnės: *Jurgiuk*, *Juozuk*, *Aliuk*, *tėveliuk*, *žmojiuk*, *stirniuk*.

Žodžio *tėvas* vienaškaitos šauksmininkas gali turėti taip pat galūnę *-ai* šalia galūnės *-e*. Galima sakyti *tėvai* arba *tėve*. Žmona į vyrą kreipdamasi gali sakyti *tėvai*, bet vaikai į tėvą paprastai sako *tėve*. Taip pat kreipiantis į kunigą sakoma *tėve*, o ne *tėvai*.

Taip pat šalia įprastinio šauksmininko *broli*, *Dievuli*, galima sakyti ir *brolau*, *Dievuliau*.

Dar bus pravartu čia paminėti ir žodį *ponas*. Jo šauksmininkas yra *pone*, tačiau kai jis eina priedėliu prie kokio nors as-



mens, šauksmininke galima vartoti ir ponas. Pavyzdžiui, paprastai reiktų sakyti *pone mokytojau, pone daktare*, bet taip pat galima sakyti *ponas mokytojau, ponas daktare*. Tą pat galima pasakyti ir apie žodį *draugas*, kai jis komunistiniuose kraštuose vartojamas vietoj žodžio *ponas*.

#### AR BŪDvardžiai turi šauksmininką, skirtingą nuo vardininko.

Būdvardžių šauksmininkas yra toks pat kaip vardininkas, išskiriant tuos būdvardžius, kurie baigiasi galūne *-is*, pvz.: *auksinis, mažutis, apygeris, baltažiedis, pusžalis, visagalis, geraširdis, geltonplaukis* ir pan. Kaip akademinėje gramatikoje sakoma, šie būdvardžiai yra linkę daiktavardėti. Jų linksniavimas labai priartėja prie daiktavardžių linksniavimo. Vyriškosios giminės vienaskaitos šauksmininke jie turi galūnę *-i*, o moteriškosios giminės šauksmininke galūnę *-e*, pvz.: *auksini, auksine; mažuti, mažute; apygeri, apygere; baltažiedi, baltažiede; pusžali, pusžale; visagali, visagale; geraširdi, geraširde; geltonplauki, geltonplauke* ir pan.

Taip dabar šiuos būdvardžius siūlo linksniuoti ir akademinė lietuvių kalbos gramatika (Lietuvių kalbos gramatika, Vilnius 1965, I tomas, 486-489 psl.). Taip linksniuojami ir aukštesniojo laipsnio būdvardžiai: *geresnis, gražesnis, didesnis*. . . Tačiau reikia pastebėti, kad įvardžiuotiniai būdvardžiai, nors jie turi galūnę *-is*, neturi šauksmininko, skirtingo nuo vardininko. Sakome: *gerasis Jonai, geroji Maryte* ir t.t.

Taip pat yra linkę daiktavardėti ir mažybiniai būdvardžiai. Ir jie vienaskaitos šauksmininke turi daiktavardinę galūnę, pvz.: *mažiukas, baltukas*. Jų vienaskaitos šauksmininkas turi galūnę *-e* arba *-ai*: *mažiuke (mažiukai), baltuke (baltukai)*.

Vis dėlto gyvojoje kalboje dar labai plačiai visų šių būdvardžių šauksmininko linksnis neskiriamas nuo vardininko. Prie tokios vartosenos prisideda ir kai kurie kalbininkai. Dar dažnai pasakoma: *visagalis Dieve, geraširdis tėveli, geltonplaukis sūneli*. Daug kam gali atrodyti, kad tokia vartoseną yra visai normali, bet jeigu tą pačią vartoseną

pritaikytume ir moteriškajai giminei, sakydami *visagalė karaliene, geraširdė mamyte, geltonplaukė dukrele*, tai daugeliui, ypač vakarų aukštaičiams, "rėžtų ausį".

#### KELI KLAUSIMAI

Iš skaitytojų esame gavę keletą klausimų, į kuriuos čia trumpai atsakysime.

1. Pastebime, kad mūsų spaudoje, rašant skaičius, nėra vienodumo. Kai kurie tūkstančius skiria tašku, o trupmenas kableliu, kiti priešingai — kableliu skiria tūkstančius, o tašku trupmenas. Kaip būtų geriau rašyti?

Amerikiečiai tūkstančius skiria kableliais, pvz. 450,325, o trupmenas taškais, pvz. 52.05. Europoje yra skiriama priešingai: tūkstančiai taškais (450.325), o trupmenos kableliais (52,05). Mes, lietuviai, visuomet vartojome ir turėtume tebevartoti savąjį europietišką būdą.

2. Taip pat mūsų spaudoje nėra vienodumo, rašant dolerius. Pavyzdžiui, kurios nors knygos kainą vieni rašo 5 dol., o kiti — \$5.00. Kaip geriau?

Tą pat reikia pasakyti ir čia — laikykimės savojo rašymo būdo — 5 dol. Žinoma, atsakydami tiek į pirmąjį, tiek į antrąjį klausimą, turime galvoje lietuviškąją spaudą. Amerikiečių spaudoje turime taip rašyti, kaip jie rašo.

3. Dabar labai madoje žodis *detente*. Kaip jį reiktų rašyti ir tarti?

*Détente* yra prancūziškas žodis. Lietuvoje mes dažnai vartodavome kitą panašų prancūzišką žodį *entente*. Mes jį sulietuviinę rašydavome *antantė* ir tardavome taip kaip *paktantė*. Panašiai rašyti ir tarti reiktų ir *détente - detantė*. Žinoma, mes jį galime ir linksniuoti: *detantė, detantės, detantei* ir t.t.

4. Ar vietoje tarptautinio žodžio *punktas*, visuomet galime vartoti lietuviškąjį žodį *taškas*?

Ne. Čia, Amerikoje, mokslus išėjęs mūsų jaunimas, manydamas, kad žodis *punktas* yra svetimas, nevartotinas, dažnai taip pasako: Jo paskaita buvo suskirstyta į penkis *taškus* (=punktus). Pasakyk, koks yra ant-rasis darbotvarkės *taškas* (=punktas).

### THE STORY OF ADELE H.

Tai beprotiškos, tragiškos meilės filmas, turintis intriguojantį istorinį pagrindą. Filmas sudarytas iš atrasto Victor Hugo jauniausios dukters dienoraščio, kuris buvo rašytas jos sudarytu slaptu raštu, bet kuris buvo neseniai išsifruotas.

Hugo šeimai, ištremtai iš Prancūzijos, gyvenant Guernsey saloje, jauniausioji jų duktė Adelė pamilo britų leitenantą Pinsoną. Meilė buvo gili. Ji būtinai norėjo vedybomis sujungti visą savo gyvenimą su juo, tačiau tėvas Victor Hugo tam buvo priešingas. Ir pats leitenantas tų vedybų nenorėjo.

Taiigi, kai kalbama apie kurį nors teksto poskyrį, žymimą skaitmenimis, arba apie kurią nors kūrinio vietą, sutarties ar įstatymo paragrafą, vartoti žodį *taškas* būtų netaisyklinga. Čia nebus jokio nusikaltimo vartoti tarptautinį žodį *punktas*.

5. Kaip reiktų kreiptis į kunigą, kuris yra daktaras, profesorius, redaktorius ir pan. Ar sakyti: *kunige daktare*, ar: *daktare kunige*?

Yra žmonių, kuriems labai patinka titulai. Jie mano, kad jeigu, kreipdamiesi į kitą asmenį, neišskaičiuos visų jo titulų, tai bus netaktas ar įžeidimas. Bet tas per didelis "titulavimas" kartais gali atrodyti labai juokingai. Visiškai užtenka, į ką nors kreipiantis, vartoti tik vieną titulą, bet jeigu jau būtinai nori dar pridėti ir kitą titulą, tai, kreipiantis į kokį nors "tituluotą" kunigą, reiktų pirma minėti jo kunigystę, o paskui pridėti kitą titulą. Taip jau yra įprasta gal dėl to, kad kunigystė yra daugiau negu titulas, tai yra tam tikras luomas. Tad reiktų taip sakyti: *kunige daktare*, *kunige profesoriau*, *kunige klebone* ir pan.

Kai leitenantas buvo iškeltas į Halifaxą, Nova Scotia, Adelė pabėgo nuo tėvų, nusekė paskui leitenantą ir bandė įtraukti jį į vedybas. Kankinosi ji ten dėl vidinės tragikos, dėl šalčių Halifaxe. Leitenantą vėl iškėlė į Barbados salas, West Indies srityje. Adelė ir ten nusekė. Juodais drabužiais karštame klimate ji atrodė daugiau panaši į kokią keistą šiaurės raganautoją, kaip į smagią pietietę.

Adelė sekė leitenantą, šnipinėjo jo gyvenimą, matė jo įtymų romaną su kita. Siekdama jį laimėti, gautus iš tėvo (melagingais pretekstais) pinigus atiduodavo jam, nors žinojo, kad juos panaudos azartinių lošimų skoloms. Ji net davė jam suprasti, kad ji toleruos ir jo romanus su kitomis, kad tik ją vestų. Desperatiškai siekdama vedybų, ji suardė suplanuotas leitenanto sutuoktuves su teisėjo dukra. Vis tiek leitenantas buvo nepalenkiamas ir pranešė rašytojui, kad atsiimtų savo dukrą, nes jis nemano jos vesti.

Tai jaunos merginos tragedija, išsifruota iš jos dienoraščio ir gambiai perkelta į ekraną. Režisierius Francois Truffaut sukūrė giliai žiūrovą pagaunantį filmą, jaunos išimylėjėlės tragiką išryškindamas iki kraštutinumo. Ne veltui šis filmas buvo parinktas užbaigai Tryliktojo filmų festivalio Niujorke.

Adelės vaidmeniui parinkta gabi, gražios išvaizdos 20 m. aktorė Isabelle Adjani iš Comedie Francaise teatro. Filmą — prancūzų kalba su angliškais užrašais. Kadangi vyksmas ryškus, tai tie užrašai pakankami seksti filmo eigą. Kai kino teatrus yra užtvinę kriminaliniai ir seksualiniai filmai, šis romantinis nuotykis žiūrovų dėmesį tuo labiau laimi. Prie intriguojančio filmo turinio prisideda ir ryškus filmavimas, pateikiąs ir dėmesį pagaunančių vaizdų. Jaunas aktorius Bruce Robinson vaidina leitenantą Pinson, bet jo vaidmuo antrinis. Visas filmas sukasi apie centrinį asmenį — Adelę. Mergaitės ypatingai gilūs pergyvenimai pa-

daro, kad žiūrovas nė nepamato, kaip praslenka 100 minučių ilgumo filmas. Nors jame yra viena kita labiau sugestyvi užuomina, bet pornografijos nėra, tačiau savo turiniu filmas skirtas suaugusiems.

### **KILLER ELITE**

Seklių nuotykių filmas, be ypatingesnės meniškos vertės, skirtas gal tik daugiau amerikietiškos žiūrovų publikos išblaškančiai atgailai. Ryškesnis charakteris Mike Locken, kurį su pasisekimu vaidina James Caan. Jis ir George Hansan (Robert Duval) tarnauja privačioj "žudikų" (Killer) grupėj San Francisco mieste. Juos pasamdo specialiam uždaviniui CIA. Jų pareiga — apsaugoti Ameriką pasiekusi disidentą japonų politiką su savo dukra, prieš kuri kėsinasi kita gauja. Mike Locken patsai pergyvenęs pasikėsinimą. Kelio ir alkūnės operacija jį padarė nejudrų, tačiau jis vis tiek eina, nors su ramentais, su metaliniais sutvirtinimais alkūnėje, ir net išsimoko karate gynimosi meno.

Jis su draugais, pergyvendami įvairius pavojus, tą disidentą japonų vadą išsaugo. Paskutinis susigrūdimas vyksta eilėje iš tarnybos išimtų karo laivų, kurie jūroje stovi apieisti, bet i kuriuos isisukę šamokslininkai. Apskritai net ir filmo fabula miglota, neaiški, nelengvai suvokiamas ryšys ir įvykių priežastingumas. J. Caan vaidyba — viena iš stipresnių, kitų — nieko ypatingo. Filme prasiveržia vulgarūs žodžiai, viena kita neįspūdinga šokio plikuma, daug šaudymų ir žudymų bei muštynių. Policija vaizduojama gana naivi. CIA su įtartinais broučais, bet galutinė išvada apie tą Amerikos žvalgybą gal daugiau palanki. Apskritai, filmas niekuo ypatingesniu ir gilesniu nepasižymi, tai tik bandymas žiūrovui sudaryti šioki toki išblaškanti užsimiršimo vakarą. Filmą susuko United Artists, režisuojuant Sam Peckinpah.

### **THREE DAYS OF THE CONDOR**

Filmo centre — CIA tarnautojas Joe Turner, kurį vaidina dabar filmuose plačiai ir sėkmingai besireiškias Robert Bedford. Čia jo uždavinys žvalgyboje — skaityti užsienio knygas ir žurnalus, stebint, ar neraz užslėptų užsienio žvalgybos žinių ir kitokių špionažo ženklų. Tam uždaviniui panaudojamas net kompiuteris. Jis dirba su grupe žmonių, jų tarpe ir jį sudominusia Janice (Tina Chen).

Tačiau susiformavusi kita žvalgybos grupė visus Bedfordo bendradarbius brutaliai nužudo. Išlieka tik jis vienas, nes buvo tuo metu išėjęs

pietų. Šio kruvino įvykio pritrenktas, jausdamas, kad ir jo tas pat laukia, bėga nuo žudikų, pasprukdamas pagrobtu vienos moters automobiliu ir nuvažiuodamas slėptis į jos namus.

Su pagrobtąja jis elgiasi gana santūriai. Tarp jų nelauktai net išsivysto romansas. Bedford, vaidindamas CIA agento rolę, naudojasi Condor slapyvardžiu. Iš čia ir filmo vardas, nusakąs jo trijų dienų slaptumą bei žudikų ieškojimą.

Filmas lyg būtų skirtas murkdyti CIA ir jos metodus. Iš dalies pabaigoje net gana prielankiai vaizduojamas CIA grupės už pinigų pasamdytas žudikas Joubert (Max von Sydow), kuris savo šlykštų darbą atlieka pelno ieškodamas, o ta CIA grupė žudymus atlieka visai be prasmės. Tas prasmės neryškumas galų gale ne taip jau labai filme pakenkia ir CIA istaigai, bent eilinio žiūrovo sąmonėje, tik filmą daro kiek lėkštą, nors pačia filmavimo technika bei filmo suredagavimo sėkmingumu daug kur galima susidomėti. Tačiau toks žudymas filmui sudaro kriminalinį atspalvį ir rimtesniam europietiško skonio žiūrovui neteikia pasigėrėjimo.

Filmas susuktas iš James Grady romano. Režisieriaus Sidney Pollack pastangos čia vis dėlto nesusilaukia aukšto kritikų įvertinimo. Jie filmą laiko blankiu. Žiūrovas gal nenuobodžiaus, bet nieko labai ypatingo ir neišsineš, išeidamas iš teatro.

### **THE ROMANTIC ENGLISHWOMAN**

Kai yra toks antplūdis kriminalinių filmų, rodos, intriguojanti naujenybė aptikti ką nors kitokesnio. Šis filmas visų pirma įdomus savo Europos vaizdais: Vokietija, Baden-Baden kurortas bei kitos vietos pajūry. Tema — kasdienė: šeimos trikampis. Filme vaizduojamas pajėgus rašytojas Lewis Fielding, kurio knygu išperkama po 10.000 ir net po 100.000 egzempliorių, kuria naują romaną. Jis gerokai prasėdi prie savo rašomosios mašinėlės. Rašytoją vaidina gana stiprus aktorius Michael Caine. Rašytojo žmona Elizabeth ima nuo jo nutolti, nuobodžiauti. Pasigydyti ne tiek nuo ligų, kiek nuo nuobodulio vyksta į Baden-Badeną, kur susitinka su tokiu bohemišku poetu. Tarp jų užsi-  
mezga romansėlis. Žmoną vaidina eilėje filmų pasižymėjusi Glenda Jackson, o poetą — Helmut Berger. Visi trys aktoriai aukštesnio lygio.

Žmonai grįžus į namus, po kiek laiko prisistato ir poetas. Rašytojas jį pasamdo sekretorium — ruošti rankraščius, bet atrodo, turėdamas slaptą mintį, kad poeto romano su žmona

vystymasis duos jam medžiagos tokia pat tema kuriamam veikalui. Iš tikrųjų, anų dviejų romanus pagilėja. Tačiau poetas susimirksi ir su jauna aukle. Atrodo, kad jis buvo išivėles į narkotikų prekybą. Jį ima persekioti sėbrai, ir jis su rašytojo žmona pabėga. Tik tas jų uždraustas vaisius palaipsniui ima apkarsti. Poetas paskambina vyrui, kur jis gali rasti ir atsimti žmoną. Ir ji, neradusi laimės klystkeliuose, grįžta į šeimą.

Toks trumpai siužetas. Jis galėtų būti gyvenimiškai intriguojantis. Tačiau filme neišvengiama vulgarumo, nešvankių įtaigojančių scenų, tarpais, kaip tai pastebi ir didžiųjų laikraščių kritikai, filmas darosi blankus. Kai kurios jo vietos nepriimtinos nei jaunimui, nei suaugusiems. Gal būt, fotografija ir stipresnių aktorių buvimas nulėmė, kad filmas buvo rodomas ir Čikagos filmų festivaly, bet jame, šalia intriguojančių vietų, yra nemažai ir neigiamybių. Gal jis suaugusio žiūrovo ir neišbloks iš kelio, bet nelabai kuo jo dvasią ir praturtins.

**Juozas Prunskis**

## TRUMPAI IŠ VISUR

- Milano kardinolas Colombo, surinkęs aukas iš 1.200 parapijų, perdavė 200.000 dolerių šelpti šeimoms darbininkų, kurių fabrikai dėl darbo ginčų buvo uždaryti. Šalpos sumą kardinolas padalino trims darbininkų unijoms.

- Kun. Gabriele Allegra, kuris 1945 m. tarpininkavo sąjungininkų pasitarimuose dėl taikos su japonais, mirė Hong Konge, sulaukęs 68 m. Buvo pranciškonų misijonierius.

- Panamos vyskupai savo ganytojiškame laiške, skaitytame visose parapijose, įžymių piliečių deportavimą pavadino laužymu konstitucijos teikiamų asmens laisvės garantijų.

- Reikalaujami atšaukti nuostatus, leidžiančius taip lengvai žudyti negimusius kūdikius, sausio 22 d. Vašingtone demonstravo tarp 25 ir 50 tūkstančių žmonių. Negimusių kūdikių žudymas labai paplitęs. Vien Niujorke nuo 1971 m. buvo padaryta 850.000 "legalių" abortų.

- Seselė Marija Rieckelman, priklausanti Maryknoll bendrijai, turinti gydytojos ir psichiatrės diplomą, pakviesta koordinatorė sveikatos reikalams JAV Katalikų konferencijos Socialinės pažangos skyriuje.

- Drabužių rinkliavoje Padėkos dienos proga JAV katalikai surinko 12,5 milijonų svarų; jų vertė apie 25 mil. dol.

- JAV-se 87 kunigai yra pasišventę darbuotis su kurčiais. Du kurtieji nuo gimimo, Ray Leming ir Tom Coughlin, studijuoja teologiją, patys pasiryžę darbuotis tarp kurčiųjų.

- Čenstakavos šventovę per metus aplankė apie 9.000 maldininkų iš JAV-bių.

- Kard. Vyszynski stipriai pasmerkė dialektinio materializmo žalingus padarinius lenkų tautinei kultūrai.

- Ukrainiečių kardinolas Slipyj Romoje atnašavo šv. mišias, maldoje prisimindamas tris ukrainiečių kunigus, kuriuos tėvyneje paskutiniu metu nužudė komunistai už tai, kad tie kunigai atlikinėjo sielovados pareigas.

- Jau devintas tomas dokumentų apie Šv. Sosto veiklą II Pasaulinio karo metu išleistas Romoje. Šiame leidiny išryškinama plati Vatikano veikla, teikiant pagalbą belaisviams, pabėgėliams, tremtiniams, gelbinti nacių persekiojamus žydus.

- Pasaulyje yra 2.231 katalikų vyskupija. Rytų Bažnyčia, kuri yra vienybėje su R. katalikais, turi 26 vyskupijas, vadinamas eksarkatais. Dabar yra 120 kardinolų. Pasauly veikia 46 katalikų universitetai, 31 bažnytinių mokslų fakultetas ir 33 teologijos fakultetai prie valstybinių universitetų. Tai praneša naujas "Popiežiškasis metraštis". Jame pažymima, kad nė viena Lietuvos vyskupija neturi vyskupo ordinaro, o valdomos administratorių ar kapituliarinių vikarų. Minimi lietuviai vyskupai užsieny, sąrašuose yra ir Lietuvos diplomatinė atstovybė prie Vatikano, įtraukta ir Šv. Kazimiero kolegija.

- Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos dešimt pirmųjų numerių bus išleista italų kalba. Leidžia nauja Matronos leidykla, pasiryžusi pirmon eilėn leisti Sovietų disidentų veikalus.



J.C. studentų tautiniu šokių grupė šoka "Malūna"



Jaunimo Centro choras "Audra" su dirigentu F. Strolia

• Angolą užimant komunistams, jausdami grėsmę gyvybei, pabėgo nuo jų daugiau kaip pusė katalikų misijonierių, kurių Angoloje dirbo daugiau kaip 300.

• Garsiąją Argentinos Lujano Marijos šventovę 1975 m. aplankė apie 700.000 maldininkų.

• Pirmą kartą nuo kryžiaus karų įvyko katalikų ir mahometonų delegacijų draugiškas pasitarimas Tripoly, Libijoje. Posėdžiai vyko vasario mėnesį, užsitęsė 5 dienas. Juos finansavo Libija. Tarėsi musulmonų vadai su Vatikano nekrikščionių sekretoriato delegacija, kuriai vadovavo pats sekretoriato prezidentas kard. Sergio Pignoli. Be abiejų delegacijų dar dalyvavo daugiau kaip 300 stebėtojų iš 43 kraštų ir 120 korespondentų.

• Paryžiaus kardinolas Francois Marty paskelbė, kad vadinamoji Suvienijimo Bažnyčia, vadovaujama jos kūrėjo Sun Myung Moon, yra "labai pavojinga sekta".

• Vysk. Henryk Gulbinowicz, 51 m., yra paskirtas Wroclavo arkivyskupu. Po Varšuvos ir Krokuvos tai trečia savo svarbumu arkivyskupija Lenkijoje. Spaudoje pažymiama, kad arkiv. Gulbinowicz yra gimęs Sukiškėse, netoli Vilniaus, taigi — Lietuvoje. Nuo 1970 m. jis buvo Vilniaus arkivyskupijos apaštališkasis administratorius.

• Pranciškonai archeologai Galilėjos jūros pakrantėje atkasė namo griuvėsius, kur rasta 130 įvairių graikiškų, lotyniškų, aramaiškų ir senovės siriškų įrašų, kuriuose kelis kartus minimas Jėzaus vardas, o taip pat Petro vardas suminėtas du kartus. Ten rastas ir šv. Morkaus evangelijos skyrius, kur kalbama apie šv. Petro uošvienės išgydymą. Spėjama, kad tai gali būti šv. Petro namų liekanos.

• Nauju Westminsterio arkivyskupu, vieton mirusio kard. J. Heenan, popiežius Paulius VI paskyrė benediktinų abatą Basil Hume. Pirmas atsitikimas, kad į tą aukščiausią D. Britanijos hierarchijos postą paskirtas vienuolis.

• Kardinolui Suenens, 71 m., paskirta Templetono fondo 80.000 dol. premija. Kard. Suenens, Belgijos primas, buvo Bažnyčios

reformų šalininkas. Templetono premija yra įsteigta to pat vardo finansininko presbiteriono. Pirmą kartą 1973 m. ji buvo skirta Indijoje apaštalaujančiai motinai Teresei, 1974 m. — broliui Roger, protestantui, Tazės bendruomenės nariui. 1975 m. — indų filosofui ir valstybininkui Radhakrishnan.

• Pietų Afrikos kunigų taryba pasisakė, kad yra nusistačiusi palaikyti neturtingųjų ir prispaustųjų reikalus.

• Šv. Juozapo ligoninės Phoenixe Neurologiniam institutui vienas aukotojas, kurio pavardė neskelbiama, paaukojo 2 mil. dolerių.

• Kinijoje dar yra 123 jėzuitai: 83 kunigai ir 40 brolių. Nė vienas negali eiti pareigų. Daugelis ištremti ar kalinami. Nuteistiems kalėti 20-čiai metų po 10 metų buvo leista parvykti į namus atostogų.

• Vykdam atnaujinimus Šv. Lauryno bažnyčioje, Florencijoje, požemyje ant vienos sienos buvo rasti gerai išsilaikę piešiniai, kurie priskiriami Michelangelo. Ir kitame kambary po tinku rastas ant sienos paveikslas, kuris, manoma, esąs Michelangelo.

• Vietname komunistai suvalstybino visas mokyklas, o jų pusė (Pietų Vietname) buvo katalikiškos. Kadangi trūksta mokytojų, tai dar paliekami mokyklose ir kunigai, broliukai, bet direktorium skiriamas komunistas. Jaučiamos pastangos paralyžuoti religijos įtaką.

• Kardinolui L. Shehan, Baltimorės arkivyskupui, jau dabar pasitraukusiam į pensiją, JAV Žydų komitetas suteikė tarpreligijinių žymenį.

• Venecijos miestas dar nėra taip artimaime skendimo pavojuje, bet jo bažnyčių tinkas lupasi, geležis rūdija, ima į jas sunktis vanduo.

• Vokiečių katalikų speciali organizacija Vakarų Vokietijoje pastoviai rūpinasi daugiau negu 300.000 pasaulio raupsuotųjų, jiems teikdama medicinišką ir kitokią pagalbą, išlaikydama specialias ligonines, klinikas. Praėjusiais metais šios vokiečių organizacijos pastangomis buvo įgyvendinta daugiau negu 200 projektų įvairiuose pasaulio kraštuose, kur dar yra raupsuotųjų.

## ATSIUSTA PAMINĖTI

Petras Maldeikis. MYKOLAS KRUPAVIČIUS. Monografija. Viršelis — Petro Aleksos. Išleido Lietuvių Krikščionių Demokratų sąjunga 1975 m. 493 psl., kieti viršeliai, kaina nepamėta.

Vladas Vijeikis. SAIGŪNAS. Istorinė apysaka. Išleido "Tėviškėlė" 1976 m. Paties autoriaus iliustruota. 157 psl., kaina nepamėta.

LITUANUS. 1976, vol. 22, nr. 1. Administracijos adresas: 6621 S. Troy, Chicago, Ill. 60629.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. K. Donelaičio Lituanistinės mokyklos mokinių laikraštis. 1976 m., nr. 3(66).

### Nuoširdžiai dėkojame "Laiškų Lietuviams" rėmėjams

**25 dol. aukojo** — Nina Gailiūnienė.

**Po 6 dol. aukojo:** A. Lipčienė, A. Regis, M. Pečiulienė, A. Nekrašius.

**Po 5 dol. aukojo:** J. Adomaitis, A. Mikšienė, E. Jonūnienė, J. Žilevičius, M. Genčius, E. Kleizienė.

**Po 4 dol. aukojo:** C. Janušauskienė, P. Šošienė, J. Samaitis, M. Vitutienė, S. Blynas, J. Vembrė, V. Nagevičienė, A. Šiaučiušaitė, A. Dronsatavičius, A. Paulius, A. Martišius, B. Pabedinskas, J. Sungaila, O. Girnienė, J. Gečienė, K. Stundžia, E. Matukienė, S. Bakšys, J. Turčinskas, B. Sedleckas, P. Gruodis, L. Sodeikienė, T. Zailskienė, L. Vedeckas, J. Puteris, O. Kindurienė, J. Naikelis, P. Šimelaitis, V. Fidleris, I. Smieliauskienė, A. Paskočimas, L. Kairienė, M. Mėlienė, V. Kežinaitis, A. Elijošius, R. Petkevičius, L. Murauskienė, V. Oželis, B. Kripkauskienė, kun. J. Grigonis, V. Kazlauskas, D. Regina, S. Mazilius, L. Balaišis, K. Grigelis, J. Gustainis, A. Milčienė, F. Černienė, A. Dagilis, O. Veleikienė, B. Tamošiūnienė, V. Grybauskas, M. Kapočienė, P. Vitas, I. Vilimas, O. Žukienė, K. Linkus, N. Norris, A. Masionis, T. Rymantienė, J. Narukynas, A. Baleišienė, P. Narbutis, S. Charžauskienė, N. Šumskienė, A. Želvienė, O. Motusaitienė, A. Kalvaitis, kun. E. Statkus, J. Miceika, E. Vaitkūnienė, J. Jagėla, O. Daškevičienė, V. Gečas, V. Ilginis, E. Masaitienė, J. Bytautienė, A. Bilaitienė, M. Bumbulienė.

**Po 3 dol. aukojo:** A. Varkalis, V. Mitkus, J. Kabliauskienė, A. Šimkus, K. Vaičaitis, J. Šidlauskas, O. Simonaitienė, M. Užgirieienė, S. Jackus, J. Steponaitis, B. Kuras, O. Vilėniškienė, J. Rūkas, P. Misevičius, P. Ožalienė, J. Kasperavičius, prel. J. Kučingis, V. Rėklys, O. Kukarskienė, J. Bičiūnienė, V. Rygertas, P. Žolynas, P. Abromaitienė, A. Grinius, J. Leveris, T. Alenskienė.

---

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Varkaris. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės-Okura. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Telef. 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.